
VE RI TAS

POESIA RUMĂNĂ

CERCETARE CRITICĂ

DE

TITU MAIORESCU

URMATĂ DE O ALEGERE DE POESII.

IASSI.

EDIŢIUNEA ŞI IMPRIMERIA SOCIETĂŢII JUNIMEA.

1867.

POESIA RUMĂNĂ

CERCETARE CRITICĂ

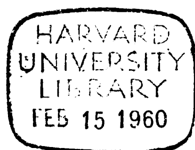
Nu mă uita
D. Neculau

DE
TITTU MAIORESCU

URMATĂ DE O ALEGERE DE POESII.

G.G. Longinescu

IASSI.
EDIȚIUNEA ȘI IMPRIMERIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.
1867.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
FEB 15 1960

PREFAŢĂ.

Cartea de faţă a fostu altfel projectată decăt se presintă publicului acum.

Sunt aproape doi ani de cănd membrii Societăţii Junimea consacră o parte din timpul fiecării şedinţe a lor la lectura poesiilor rumăne publicate pănă astădi, cu scopŭ de a compune pentru juna generaţiune rumănă o antologie, in care toate poesiile să fie dacă nu mai presus de or ce critică, cel puţin insuflate de unu simţimĕntu poeticu şi

ferite de injosire in concepţiune şi in espresiuni. Ănsĕ din miile de poesii cetite Societatea nu a pututu alege unu numĕru suficientu pentru a compune unu volumu, şi dintr'o colecţiune de poesii frumoase a eşitu o critică de poesii rele.

Critica se află la inceputul volumului, ear căteva esemple de poesii mai bune la fine, şi publicaţiunea intreagă este unu semnu caracteristicu al stării, in care a ajunsu literatura rumănă in anul 1867.

Iassi, in Iunie.

T. Maiorescu.

CUPRINSU.

POESIILE PUBLICATE.

CERCETAR CRITICĂ

ASUPRA

POESIEI RUMÂNE.

1.

Condiţiunea materială a poesiei.

Poesìa, ca toate artele, este chemată a esprimà frumosul; in distingere de sciinţă, care se ocupă de adevĕru. Cea d'intăi şi cea mai mare diferinţă intre adevĕru şi frumosu este: că adevĕrul cuprinde numai idei, pe cănd frumosul cuprinde idei manifestate in materie sensibilă.

Este dar o condiţiune elementară a fiecărui opu de arte, de a avè unu materialu in care

sau prin care să'şi realizeze objectul. Astfel sculptura işi taie idea in lemnu sau in peatră, pictura şi-o esprimă prin colori, musica prin tonuri, şi aceasta constitue ceea ce s'a numitu mechanismul artelor. Numai poesia (şi aci vedem prima ei distingere de celelalte arte) nu află in lumea fisică unu materialu gata pentru scopurile ei. Căci cuvintele audite nu sunt materialu, ci numai organu de comunicare. Cine aude silabele unei poesii sanscrite fără a inţelege limba sanscrită, de şi poate primì o idee vagă de ritmul şi de eufonia cuvintelor, totuşi nu are impressiunea proprie a opului de arte, nici partea lui sensibilă, nici cea ideală; fiindcă sonul literelor nu are să ne impressionese ca tonu musicalu, ci mai ăntăi de toate ca unu vehiculu pentru a desceptà imaginile şi noţiunile corespundĕtoare cuvintelor, şi unde această desceptare lipsesce, lipsesce possibilitatea percepţiunei unei poesii. Din contra cine vede o pictură indică, şi fără a inţelege idea străină ce a incorporat'o poate artistul prin colori d. e. detaiul unui cultu necunoscutu alu anticităţii, are totuşi pe de-

plinu partea sensibilă a opului de arte şi este in stare a o apreţuì. Colorile picturei sunt dar unu adevĕratu materialu, asemene tonurile musicei, peatra sculpturei; ănsĕ cuvintele poesiei sunt de regulă numai unu mijlocu de comunicare intre poetu şi auditoriu.

Unde este atunci materialul sensibilu alu poetului, fără care nu se poate produce unu opu de arte? Materialul poetului nu există in lumea din afară; elu se cuprinde numai in consciinţa noastră şi se compune din imaginile reproduse ce ni le desceaptă auḑirea cuvintelor poetice. Cănd cetimu d. e. la Bolintineanu:

Intr'o sală 'ntinsă pintre căpitani
Stă pe tronu'i Mircea incărcatu de ani.

Astfel pintre trestii tinere 'nverḑite
Unu stejaru intinde braţe vestejite.

Astfel după dealuri verḑi şi numai flori
Stă bĕtrănul munte albitu de ninsori,

partea materială din ceea ce este frumosu in această poesie, sunt imaginile provocate din fantasia noastră prin cuvîntele poetului „Mircea incărcatu de ani, ca unu stejaru ce'şi intinde braţe vestejite pintre trestii, ca unu munte albitu de ninsori după dealuri verḑi“ etc.

Prima condiţiune dar, o condiţiune materială sau mechanică, pentru ca să existe o poesie in genere, fie epică, fie lirică, fie dramatică, este: ca să se descepte prin cuvintele ei imagini sensibile in fantasia auditorului, şi togmai prin aceasta poesia se deosebesce de prosă ca unu genu aparte cu propria sa raţiune de a fi. Cuvĕntul prosaicu este chematu a'mi da noţiuni chiare, ănsĕ aceste noţiuni sunt abstracte, logice, desmaterializate, şi potu constitui astfel unu adevĕru şi o sciinţă, dar nici odată o arte şi unu opu frumosu. Frumosul nu este o idee teoretică, ci o idee invĕlită şi incorporată in formă sensibilă, şi de aceea cuvĕntul poeticu trebue să'mi reproducă această formă. Noţiunea abstractă „cina cea de taină“ poate fi adevĕrată, dacă ĕi cunoscu relaţiunile essenţiale din Istorie, ănsĕ pentru aceasta nu

este ăncă frumoasă; vroescu să facu din ea unu opu de arte, trebue să o incorporezu in-tr'o materie sensibilă, să mi-o depingu cu colori intr'unu tablou (Leonardo da Vinci) sau să o descriu cu cuvinte cari să'mi descepte imagini de sensibilitate adecuate cu objectul ei (Klopstock „Messias“).

Prin urmare unu şiru de cuvinte, care nu cuprindu alta decăt noţiuni reci, abstracte, fără imaginaţiune sensibilă, fie ele or căt de bine rimate şi impărţite in silabe ritmice şi in strofe, totuşi nu sunt şi nu potu fi poesie, ci remănu prosă — o prosă rimată.

Pentru a demonstra cu rigoare acestu adevĕru — demonstraţiune cu atăt mai importantă, cu căt din ignorarea lui multe din poesiile noastre nici nu intră in categoria opurilor de arte, ci sunt prosă stricată prin rime — vomu intrà in căteva detaiuri a le producţiunilor adevĕrat poetice şi vomu arătà, cum o sumă de particularităţi essenţiale ale poesiilor celor mai frumoase se esplică numai pe baza acelui adevĕru.

Poetul, chematu a desceptà prin cuvintele ce le intrebuinţeaḑă, aceleaşi imagini sensibile in consciinţa auditorului, ce şi le inchipuesce elu in fantasia sa, are a se luptà cu o primă dificultate foarte insemnată: cu perderea crescĕndă a elementului materialu in găndirea cuvintelor unei limbi. La inceputu, mai toate cuvintele corespundeau unei impressiuni sensibile, şi cine le auḑia atunci, işi reproducea prin ele acea imagine materială, din care se născuseră. Cu căt inaintează ănsĕ limba, cu căt esperiinţa se intinde peste mai multe cercuri şi cuprinde cunoscinţa a tot mai multe objecte de acelaşi felu: cu atăt cuvĕntul ce le esprimă devine mai abstractu, caută a se potrivì cu toată suma de objecte căstigată din nou, perde una căte una din amintirile sensibile de mai nainte şi, devenindu o noţiune generală, se ridică pe calea abstracţiunei spre sfera sciinţei, ănsĕ se depărtează in proporţiune egală de sfera poesiei. Să luămu d. e. cuvĕntul *eminentu*. Cănd ḑice astăḑi cineva „capacitate eminentă“, nu leagă nici o imagine sensibilă cu aceste cuvinte. Altfel a fostu in vechime,

în acea vechime romană, care a intrebuințatu pentru prima oară cuvĕntul *eminens*. *Eminens* sta in legătură cu vechiul *meno*, care insemnà a fi inălțatu, a se ridica peste o nivelă dată; de unde cuvĕntul *mensa* care mai nainte vrea să dică or ce ridicătură, masă, bancă, scenă pentru vinderea sclavilor, etc.; *e-minere* arăta o ridicătură mai frapantă decăt celelalte, scoasă la iveală dintre toate, și *eminens* cuprindea dar pe atunci o imagine sensibilă foarte semnificativă. Astădi a dispărutu elementul materialu din concepțiunea acestui cuvĕntu, *eminentu* este o noțiune eselusiv intelectuală. *Eminens* celu vechiu putea să fie o espressiune poetică, *eminentul* de astădi este o espressiune essential prosaică.

Ceea ce s'a intămplatu cu *eminens*, s'a intămplatu cu cele mai multe cuvinte a le limbei rumăne și a tuturor limbelor indo-europene: cuprinsul lor, in procesul psichologicu alu formărei noțiunilor, a devenitu așa de etericu, incăt nu mai possede decăt o slabă amintire de sensibilitate.

Ce importanţă are această eterizare pentru sciinţă, amu arătatu cu altă ocasiune *). Resultatul ănsĕ pentru arte este: că poetul nu mai poate intrebuinţa toate cuvintele limbei simple aşa precum sunt admise astădi pentru insemnarea objectelor găndirei lui, ci trebue sau să le ilustreze cu epitete mai sensibile, sau să le invieze prin personificări sau să le materializeze prin comparaţiuni, in ori ce casu ănsĕ să aleagă dintre toate cuvintele ce esprimă aproape acelaşi lucru pe acele, care cuprindu cea mai mare dosă de sensibilitate potrivită cu inchipuirea fantasiei sale.

Dacă, precum amu arătatu, prin progresul logicu alu inteliginţei limbistice intr'unu poporu găndirea cuvĕntului, care la inceputu avea trupu şi sufletu, şi-a perdut cu timpul trupul şi şi-a păstratu numai sufletul, unu sufletu rece şi logicu, oglindă fidelă a raţiunei omenesci: poetul trebue mai ăntăi de toate să incăldească

*) „Despre scrierea limbei rumăne", public. a societăţii Junimea, pag. 142 — 150.

acestu productu şi să resusciteze in imaginaţiunea auditorului trupul evaporatu din vechiele concepţiuni de cuvinte.

---

1. Să privimu acum mai in detaiu mijloacele poeţilor de a ne sensibiliza găndirea cuvintelor. Primul mijlocu este de a alege cuvĕntul celu mai puţin abstractu. Unu esemplu va lămurì pe deplinu această asserţiune. Cănd ḑicu „simtu durere“, cuvintele sunt numai prosaice, fiindcă-mi dau o noţiune intelectuală, dar nu mĕ silescu a o intrupà; cănd ḑicu „durerea me cuprinde“, locuţiunea a devenitu mai poetică, fiindcă verbul este expressivu sau, cum se ḑice, pitorescu. „Durerea mĕ pĕtrunde, durerea mĕ săgeată“, etc. sunt alte variaţiuni corespunḑĕtoare trebuinţei de sensibilitate in cugetarea aceluiaşi lucru. Şi astfel vedemu poeţii preferindu cuvintelor abstracte pe cele ce esprimă o găndire mai individuală şi calităţi mai palpabile.

A. Mureşanu in locu de a vorbi de armata turcească, de Russia, de patria română, cuvinte cu totul prosaice, sensibilizează aceste noţiuni şi ḑice:

N'ajunse *iataganul* barbarei semi-lune,
A cărui plăgi fatale şi aḑi le mai simţimu,
Acum se vîră *Cnuta in vetrele străbune* —
Dar martoru ne e Domnul, că vii nu o primimu!

Schiller, in „Moartea lui Wallenstein“ *) ḑice:

Pălăria
De admiralu mi-ai *smuls'o* de pe capu.

Şi in altu locu:

Cu *ochiu posomoritu*
Privescu ei pe străini in ţara lor,
Şi bine le-aru venì să ne trimită
Acasă cu *unu pumnu de bani* etc.

---

*) Traducere rumănă, publicată de Soc. „Junimea“, pag. 15, 22.

Camoëns ḑice (Lusiada, căntul V):

După ce amu trecutu linia arḑĕndă ce sĕpară lumea 'n doue.

Din aceeaşi particularitate poetică se esplică farmecul fabulelor lui Lafontaine. Objectul acestor fabule este cunoscutu din alţi autori, poate nici unul nu este originalu alu lui. Dar ceea ce este originalu in Lafontaine, este acea alegere admirabilă de cuvinte, prin care in modul celu mai simplu se esprimă lucrurile in natura lor palpabilă:

Maître corbeau sur un arbre *perché*
Tenait en son bec un fromage.
Maître renard par l'odeur *alléché*
etc.

Il ouvre un *large* bec, laisse tomber sa proie
etc.

Shakespeare, modelul celu mai perfectu pentru totu ce se va chiema vreodată fantasie

de poetu, se feresce pănă la exageraţiune de cuvinte abstracte şi dacă le intrebuinţează, le pune tot-deauna alăturea o imagine sensibilă.

Esemple se află pe fiecare pagine a operilor sale. Să ne mărginimu la căteva din cele traduse in rumănesce, din „Macbeth“ *).

Să potu *resturna* cu viteaza mea *limbă*
Ori ce te-ar depărtà de la *cercul de auru.*

„Cercul de auru“ in locu de coroana regească, la care aspira Macbeth.

La finele actului I ḑice Macbeth:

Sum deplin hotăritu: *intinsu e or ce nervu*
Spre teribila faptă.

In actul III, scena 1.

eu sum *rădăcina*
Şi tatăl multor regì.

---

*) Traducere de P. Carp, publ. de Societ. „Junimea“, pag. 16, 23, 24, 52, 60.

In scena 4.

Am *innotatu in sănge* atăta de departe
Incăt de a mĕ'ntoarce tot aşa greu imi vine
Căt de-a merge nainte. In capu imi *clocotescu*
Curioase găndiri,
etc. etc.

Amis, ne *creusez* pas vos chères rêveries,

ḑice Victor Hugo (Feuilles d'automne, 29).

---

2. Alu doilea mijlocu ce'lu vedemu intrebuinţatu de poeţi pentru a produce materialul sensibilu in găndirea cuvintelor din partea auditorului, sunt adjectivele şi adverbele, ceea ce s'a numitu „epitete ornante". Substantivul şi verbul singuru, chiar cănd se referu deadreptul la objecte şi acţiuni materiale, nu producu in mintea noastră decăt o slabă amintire de sensibilitate, mai mult o nălucire a materiei, decăt o adevĕrată impressiune. Cănd

ḑicemu d. e. Hasdrubal fu ucisu in bătălia de la Metaurus, nu ne găndimu la imaginile sensibile, ce ar trebuì să fie cuprinse in aceste cuvinte. Nici pe Hasdrubalu nu ni'lu inchipuimu in figura lui, nici uciderea nu ne-o reproducemu cu tot ce are ea de crăncenu, nici bătălia, nici riul Metaurus: aceste substantive şi verbi sunt numai semne uscate pentru găndirea abstractă a faptului istoricu, găndire esclusiv prosaică.

Poetul nu poate intrebuinţà asemene verbi şi substantive goale, ci este silitu a le imbrăcà, a le improspătà in partea lor sensibilă prin anume relevare a ei. Aci este causa, care ne esplică d. e. epitetele constante ce le aflămu in Homeru lăngă persoanele principale din epopeile sale. Homeru nu numesce pe Achillu singuru, nici pe Diomedu, nici pe Pallas Atene, etc. Căci ce sunt aceste nume? Cuvinte reci, cari nu silescu imaginaţiunea a'şi reproduce persoana in plenitudinea ei de viaţă palpabilă. De aceea Homeru ḑice totdeauna *πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς* = Achillu celu grabnicu la picioru, şi te silesce astfel a'ţi construì in fantasia ta ima-

ginea sensibilă a eroului; Homeru ḑice βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης = Diomedu celu bunu la strigătu, γλαυκῶπις Ἀθήνη = Minerva cu ochiul albastru, etc.

Shakespeare in „Macbeth“, unde vorbesce Banquo cu vrăjitoarele *), le descrie:

Se vede că 'nţelegeţi,
Căci fiecare pune degetul *ciuntitu*
Pe *sbărcitele* buze.

Şi in altu locu:

Voiu fi silitu să iau
De la noapte 'mprumutu vre una din a ei
Intunecate oare.

Alexandri, in eminenta sa poesie „Groza“, desceaptă cea mai vie impressiune prin adjectivele pline de sensibilitate, cu care insoţesce objectele găndirei:

---

*) pag. 7 şi 43 din ediţiunea „Junimei“.

Galbenu ca făclia de *galbenă* ceară
Ce aproape'i ardea,
Pe o scăndură vechie aruncatu afară
De somnul celu vecinu Groz' acum dormea...
— — — — —

Unu moşneagu atuncea, cu o barbă *lungă*,
La Groza mergĕnd,
Scoase doi bani *neteḑi* din *vechia* sa pungă,
Lăngă mortu ii puse, măna'i sărutănd,
Mai făcù o cruce şi ḑise plăngĕnd, etc.

Tot epitetele producu impresiunea pitorescă şi marcată in poesia lui „Strunga", d. e. in strofa a 6-a.

Opt voinici cu spete *late*
Şi cu mănĕci *suflecate*
tau cu puscele 'ncărcate.

Frumosu este adjectivul sensibilu in strofa lui Mureseanu.

Inalţă'ţi *lata* frunte şi cautăn juru de tine
Cum stau ca braḑi in munte voinici sute de mii...

Foarte plasticu in descrierile sale este Bolintineanu.

Noaptea se intinde şi din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vĕrsà.

— — —

Colo sub o neagră stăncă
Geme riul spumĕtoru,
Pacea nopţii e adăncă,
Luna doarme pe unu noru.

— — —

Caigi! veḑi, noaptea vine
După dealuri *fumegăndu.*

— — —

Pe unu piscu selbaticu şi *vijeliosu*
Unde urlă'n poale Argeşul spumosu,
Este o cetate.
etc.

---

3. Unu altu mijlocu de a realizà aceeaşi condiţiune indispensabilă a frumosului poeticu

sunt personificările objectelor nemişcătoare sau prea abstracte, precum şi a calităţilor şi acţiunilor. Prin aceasta se introduce in găndirea cuvintelor o nouă mişcare, neobicinuită in prosă şi togmai de aceea surprinḑĕtoare, ce desceaptă imaginea sensibilă şi coloreaḑă schema palidă a cuvĕntului prin cea mai energică visiune.

Dejà Homeru nu mai intrebuinţează verbul simplŭ *a săgetà*, ci ḑice:

Săgeata sboară cu voluptate pentru
a gusta carnea inimică.

In Horaţiu grija se urcă pe corăbii

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura.
Od. II. 16.

In Sofocle ajutorul are „ochi voioşi“ etc.

Cea mai pitorescă fantasie şi in această privinţă o are earăşi Shakespeare.

Lumina a intratu
Dejà cu noaptea 'n luptă,

ḑice Lady Macbeth *).

Sacrilegul omoru a calcatu sfântul templu
Al regelui, furănd viaţa din altaru

strigă Macduff.

Păn' a nu mântuì
Nocturnul liliacu monachescul seu sboru
Şi păn 'a nu trage cornorutul găndacu
Somnoros băziind, clopotul de noapte
Se 'mplinesce-o faptă de crudă pomenire,

prevestesce Macbeth.

Grozavul omoru,
Ce santinela sa, lupul, l'a treḑitu
Urlăndu-i ora nopţii, păşesce stachiosu . . . .
Pămĕntu nestrămutatu, n'auḑi pasul meu
Or unde m'ar purtà, ca nu pietrele tale
Destainuindu-mi fapta, să lipsească pe noapte
De grozava tăcere ce-acum nevoesce.

---

*) „Macbeth", edit. Junimei, pag. 60, 34, 50, 26, 27.

Trecĕndu la literatura noastră, deşi nu ne putemu asceptà la aceeaşi fantasie viguroasă, totuşi constatămu intrebuinţarea aceluiaşi mijlocu de personificare.

In esemplul dejà citatu din Bolintineanu:

Colo sub o neagră stăncă
Geme riul spumătoru,
Pacea nopţii e adăncă,
Luna doarme pe unu noru,

impressiunea produsă prin această strofă provine mai ales din personificarea lunei in versul din urmă.

Asemene in o poesie a lui Gr. Alecsandrescu:

Este oara nălucirii: unu mormĕntu se desvĕlesce,
O fantomă 'ncoronată din elu ese — o zăresou,
Ese — vine cătră ţermuri — stă — in preajma sa privesce —
Riul inapoi se trage, munţii vĕrful işi clătescu.

Dintre toate poesiile „D-lui Marelui Logofĕtu" I. Văcărescu, (publicate la 1848),

singurele strofe acceptabile, afară de cea publicată in colecţiunea de faţă, ne paru a fi cele d'intăi din „o ḑi şi o noapte de primăvară la Văcăresci", şi frumuseţea lor depinde mai ales de la personificarea amorului:

N'am să scapu, in pieptu portu dorul
   Peste ape, peste munţi,
Vĕdu că peste mări amorul
   Cănd o vrea, işi face punţi.

La Carpaţi mi-am adus jalea,
   Lor am vrut s'o hărăzescu:
Resunetul, frunḑa, valea,
   Apele mi-o immulţescu!

Mii de pedici, mii de curse
   Peste firea toat'a 'ntinsu,
Lacrimi in zadar sunt curse:
   Unde-oiu merge, eu sunt prinsu.

Acestè esemple vor fi de ajunsu pentru a da o idee despre personificările poetice şi pentru a probà, că şi ele sunt născute din necesitatea

de a sensibilizà găndirea prea abstractă a cuvintelor.

---

4. Să mai observămu in fine ăncă unu modu, prin care poetul caută a ajunge la acelaşi resultatu, — comparaţiunea, metafora, tropul in genere. Unu objectu alu găndirei se pune in paralelă cu altul, care trebue să fie sensibilu, şi cu căt această paralelă este mai nouă şi mai frapantă, cu atăt imaginaţiunea este silită a'şi construì figurele sensibile cuprinse in cuvinte.

Talentu fără norocu
E de prisosu:
Tămiea fără focu
N'are mircsu,

ḑice Goethe in proverbele sale rimate.

H. Heine compară:

Ca unu rege e păstorul,
Tronu e dealul inverḑitu,

Ear coroană e deasupra'i
Soarele celu strălucitu.

La picioare ĕĭ sunt mieii
Curtizani linguşitori,
Cavaleri ĕi sunt viţeii
Ce aleargă pintre flori.

Ţapii sunt actori de curte,
Ear când păsĕri ciripescu,
Clopotele când resună
Facu orchestrul celu regescu.

Şi toţi cântă şi încântă,
Apa 'ncepe a şoptì,
Şi cu arbori 'mpreună
Voru pe rege-a adormì.

In acestu timpu stăpânesce
Unu ministru, acelu câne
Ce lătrând vrea să arete
Că veghiază peste stâne.

Ca din visu oftează Prinţul:
Cârmuirea e prea grea!
Ah! aşi vrea să fiu acasă
Şi lângă regina mea.

Pe-al ei sinu se odihnesce
Capul meu celu obositu,
Şi în ochi-'i se cuprinde
Unu imperiu nemărginitu!

De tous les océans votre course a vu l'onde,
Helas! et vous feriez une ceinture au monde
Du sillon du vaisseau,

compară V. Hugo. (Feuilles d'automne 6).

Tandis que votre ami, moins heureux et moins sage,
Attendait des saisons l'uniforme passage
Dans le même horizon;
Et comme l'arbre vert qui de loin la dessine
A sa porte effeuillant ses jours, prenait racine
Au seuil de sa maison!

Ca unu globu de auru luna strălucea,

începe Bolintineanu una din cunoscutele sale balade istorice.

Mihaiu măndrul vine eată
Falnicu ca unu stilpu de pară,

ḑice Alecsandri.

Amoru, schintee smulsă din raḑele ceresci,

compară Nic. N. in poesia sa „o victimă“.

Demnă de insemnatu este in fine următoarea poesie a unui poetu francesu mai puţin cunoscutu, Lachambeaudie:

ROSA CEA UMEDĂ *).

Alina cu-a sa mamă pe cămpu mergĕndu odată
Vĕḑù regina florilor, o rosă adorată,
Plecăndu'şi sinul fragedu de roă inundatu.
Spre-a uşură pe floare de umeda povară
Ea scuturâ de creangă — dar frunḑa cea uşoară
Cu roa deodată din rosă a picatu.

Copila versà lacrimi; ear muma 'ngrijitoare
Ei ḑise: Veḑi efectul, ce graba-a dobĕnditu!

*) Traducere de V. P.

„De aşteptai o radă s'ajungă de la soare,
„Ea umeda povară din floare-ar fi sorbitu.

„Copilo, sunt in lume dureri aşa profunde
„Pe care şi iubirea'i datoare a respecta,
„Sunt rele vai! de care destinul ne pĕtrunde
„Şi singuru timpul numai le poate uşurà“.

Doue observaţiuni între cele multe, ce se potu face asupra acestei materii, ne paru la ordinea ḑilei pentru starea actuală a poesiilor noastre rumăne: cea d'intĕi se referă la noutatea, cea de a doua la justeţa comparaţiunilor.

Puntul de plecare pentru or ce comparare poetică a fostu necesitatea sensibilizărei objectelor. Ănsĕ pentru ca acestu scopu să se ajungă, comparaţiunea trebue să fie relativ nouă, altfel nu produce nici o imagine. Cea ce amu arătatu că se intămplă cu cuvinte, se intămplă şi cu comparaţiuni: prin usul ḑilnicu işi perdu elementul sensibilu. Auḑindu tot mereu una şi aceeaşi comparare, nu mai avemu pentru ea atenţiune şi nu ne mai reproducemu cuprinsul materialu. Cănd ḑicu d. e. curajosu ca unu

leù, nu'mi mai amintescu figura leuluì, cì primescu locuţiunea oare cum ca unu semnu convenţionalu pentru găndirea abstractă a unei calităţi. Precum prin deasa intrebuinţare se tocescu monetele şi se perde chipul şi pajura esprimate pe ele, aşa din comparaţiunile prea des audite se sterge imaginea sensibilă; şi cu aceasta toată raţiunea lor de a fi.

Remăne acum la tactul limbisticu alu poetului de a simţì, care metaforă se poate intrebuinţà cu succesu şi care a incetatu de a mai fi comparaţiune sensibilă şi prin urmare trebuesce pentru unu timpu sau cu totul depărtată sau celu puţin modificată in poesie. In această privinţă noue ne pare, că in poesiile rumăne de astădi sunt mai ales trei imagini aşa de usate şi abusate, incăt poeţii cei tineri aru face bine să se ferească de ele: aceste sunt florile, stelele şi filomelele.

Toate amantele poeţilor nostri sunt ca o florişoară sau ca o steluţă sau ca amĕndoue in acelaşi timpu (lucru mai greu de inchipuitu), toţi prinţii, toate aniversarele, toate „dilele mărite" sunt ca o stea mare, şi toate impres-

siunile poetice se desceaptă când cântă filomela. Astădi însĕ amu cetitu atâtea flori şi floricele, stele, steluţe, steluşoare şi filomele in versurile rumâne, incât acum primimu aceste cuvinte numai ca nisce semne uscate, obicinuite in vorbire, prin urmare fără nici unu resultatu poeticu.

Spre a mai putè fi intrebuinţate asemene metafore in literatura rumână, trebuescu improspătate in modu originalu prin alte cuvinte, cari să fie in stare a renasce din nou imaginile in toată frumuseţea lor primitivă. Drept modelu poate servì poesia lui Alexandri „Dedicaţiune“.

Tu care eşti perdută in neagra vecinicie,
Stea dulce şi iubită a sufletului meu
— — —
O blândă, mult duioasă şi tainică lumină . . . .

Aci imaginea işi produce efectul ei, fiindcă este preparată şi rennoită prin celelalte cuvinte marcate: tu care eşti *perdută in neagra* vecinicie, etc.

Cât de slabe din contră (pentru a nu spune

unu cuvêntu mai energicu) sunt comparaţiuni ca aceste:

Căci eu in lume sunt ca o floare,
Şi cu iubirea mĕ mai nutrescu,
Ş'a filomelei dulce căntare
Pare că'mi ḑice: ah, te iubescu!

— — —

Dragă Elizo, tu eşti mai dulce
Decăt o roză, decăt unu crinu.

— — —

Frumoasă ca o roză erai in astă lume,
Frumoasă ca o floare, ca floarea delicată.

— — —

Tu eşti o stelă, ce dai lumină . . .

— — —

Ce e noaptea, cănd nu căntă
Filomele pintre flori?
etc.

Dacă e vorba să comparămu tot cu flori, să ne luămu mai bine de esemplu poesiile populare, chiar cele mai de rĕndu, cari toate au cel puţin originalitate in determinarea florilor şi nu vorbescu numai de roze şi de crini.

Cât este de espresivă următoarea strofă, născută pe stradele Bucurescilor!

Frundă verde măru sălciu
La grădină 'n Cismegiu
Doue fete frumușele
Mi-a furatu minţile mele:
Una oacheșe și naltă
Ca o dalie invoaltă,
Alta blondă mijlocie
Ca o jună iasomie,
Una are ochi de mură
Care inimele fură,
Alta doue viorele
Ce te scoate din oprele.
etc.

A doua condiţiune pentru admiterea comparaţiunilor este: ca ele să fie juste. Comparaţiunile sunt chemate a da o imagine sensibilă pentru gândirea prea abstractă, ânsĕ această imagine trebue să fie potrivită cu gândirea, altfel sensibilizarea ei produce contradicere și constitue o eroare. E de necredutu, cât de des pĕcătuescu scriitorii in contra acestei regule elementare a conceperei, intrebuinţând comparări false sau pline de confusiune.

Să ne mai mirămu de cei nechemați și nealeși, când putemu cità asemene erori chiar in poeții nostri cei mai eminenți. Eacă cum compară unul dintre ei:

Pe când steaoa se oglindă
In isvorul tăinuitu,
Crinul merge de colindă
Câmpul verde și 'nfloritu,

Și in cupa lui adună
Lacrimele de pe flori,
Ce cu radele din lună
Se sărutu ca dulci surori.

Ear când soarele s'aprinde
Pe alu ceriului altaru,
Crinul vesel ĕi intinde
Cupa'i de mărgăritaru.

Astfel tu, copilă dalbă,
Când in lume te ivesci,
Culegi roua dulce, albă,
De pe crinii sufletesci;

Și când cerul in lumină
Te desceaptă despre ziori,

A ta inimă 'i inchină
Feciorescele-i comori.

Cuvintele frumoase, dar comparaţiunea confusă, impossibilă, indată ce incerci a'ţi desemnà imaginile intrebuinţate.

Această parte a poesiilor rumăne moderne este plină de erori in parte aşa de comice, incăt potu deveni unu izvoru bogatu pentru almanace humoristice, şi cu căt autorul vrea să fie mai solemnu sau mai duiosu, cu atăt, se 'nţelege, impressiunea este mai ridiculă.

Unu poetu compară:

Primăvara cea dorită de la sferele senine
Pe-a zefirului aripe intre noi voioasă vine,
Sub uşoarele ei pasuri mii de flori au resăritu,
Cămpul, muntele şi codrul de nou ear au inverditu,
Aerul seninu s'adapă de-a suflărei ei miroase,
Şi din sinu'i rourează pe ţarine ploi mănoase.

Primăvara vine cu paşuri uşoare şi ploă din sinu!

Altul ḑice:

Talia 'ţi naltă şi subţirică,
  Ochii tei negri de abanosu,
Măna ta albă şi mititică
  Face din tine unu ceru stelosu.

Talie inaltă, ochi negri şi mănă mică facu unu ceru stelosu!

Unu poetu căntă:

Să fiu zefirul, să fiu zambilă,
  Prin cele fete să saltu uşoru.

Să salte prin fete ca zefirul sau ca zambila!

Altul compară:

Sus la Petricica
Cănd mergea fetica
Şi sta ḑiulica,
Viţeii păḑea —
Işi lua de furcă,
Şi ca o haiducă
Şi ca o nălucă
In tufişu *torcea!*

Și in altu locu:

Ochii cum ii joacă
Ca la o șerpoaică,
Ca o panduroaică, etc.

Cetimu intr'o foae nouă din Iassi (Septemvrie 1866):

Adoru tare adevĕrul,
Ilu adoru că e frumosu,
Precum e in floare mărul,
Al livedii pomu frumosu.

Adevĕrul frumosu ca mărul!

Unul incepe:

Belă copilă, de grații plină,
Musă sublimă, soare d'amoru,
Coruri de nimfe pe buza-ți lină
Le vĕdu cum joacă incetișoru.

Inchipuiți-vĕ o buză lină, pe care joacă coruri de nimfe!

Unul se adresează la iubita sa:

Tu floare frumuşică, ca cerul de măreaţă,
Ca dênsul de albastră. . . .

Ear altul ḑice:

Aste inimi prea 'nfocate
Cu stilpări de nemurire
De al păcei imnu legate
Căntu a patriei iubire!

Ce imagine teribilă! Inimi infocate, legate de unu imnu cu stilpări de nemurire!

Dar destul şi prea destul de această infirmerie a literaturei rumăne, şi să revenimu in fine la partea serioasă a cercetărilor, ce ne ocupă.

Recapitulănd resultatul dobênditu din analizarea precedentă a detaiurilor poetice, constatăm

ca demonstrate următoarele propositiuni din inceputul disertatiunei:

Particularitătile stilului poeticu (espressiuni determinate, epitete, personificări, comparatiuni) purcedu toate din trebuinta de a sensibiliza găndirea obiectelor; aceasta provine din necessitatea de a crea poesiei elementul materialu, ce nu'lu află gata afară din sine, de care ănsĕ nu se poate lipsi nici unu opu de arte, frumosul fiind togmai esprimarea unei idei sub o formă sensibilă corespundĕtoare.

Din aceste reflectiuni intelegemu in acelaşi timpu ce vrea să dică mult discutata originalitate a poetului. Poetul nu este şi nu poate fi totdeauna nou in idea realizată: dar nou şi originalu trebue să fie in vestmĕntul sensibilu, cu care o invĕlesce şi care ilu reproduce in imaginatiunea noastră. Sujetul poesielor, impressiunile lirice, passiunile omenesci, frumusetile naturei sunt aceleaşi de cănd lumea; nouă ănsĕ şi in perpetuu variată este incorporarea lor in arte: aci cuvĕntul poetului stabilesce unu raportu pănă atunci necunoscutu intre lumea

intelectuală şi cea materială şi descopere astfel o nouă harmonie a naturei.

Ne pare importantu a instistà asupra acestor adevĕruri fundamentale a le literaturei: căci togmai ele sunt astăḑi perdute din consciinţa junei noastre generaţiuni, şi deaceea astăḑi suntemu in periculu de a nu mai avè poesie, adecă de a nu mai avè unul din puternicele mijloace de cultură a le societăţei rumăne. Este probabilu, că politica ne a surpatu mica temelie artistică ce o puseseră in ţeara noastră poeţii adevĕraţi Alexandri, Bolintineanu *), Gr. Alexandrescu. Atăt cel puţin este siguru, că cele mai rele aberraţiuni, cele mai decăḑute

*) Inţelegemu pe Bolintineanu de mai nainte, pănă la 1852, cănd se făcù publicarea primelor sale poesii; căci peste ultimele lucrări a le D-sale (Eumenidele, etc.) trebue să aruncămu unu vĕlu de pudoare.

producerì intre poesiile noastre de la unu timpu incoace, sunt cele ce au primitu in cuprinsul lor elemente politice. Şi causa se inţelege uşor: politica este unu productu esclusivu alu raţiunei logice, poesia este şi trebue să fie unu productu alu fantasiei (altfel nici nu are materialu): una dar eschide pe cealaltă.

De aceea vedemu, că poesiile politice precum şi cele rele istorice, au toate viţiul corespundetoru: de a fi lipsite de sensibilitatea poetică. Esemple voru esplica mai bine, ce insemnează aceasta, şi pentru mai multă lămurire să incepemu cu o poesie foarte caracteristică a unei celebrităţi de a le noastre către C. Negri.

O Negri! inamicii a totu ce dă mărire
Şi viaţă României nu'ţi voru putè iertà
Că ai luatu o parte de lauri la unire
Prin insistinţa ta!

A face-unu singuru popolu, o singură domnie
Din doo; a restringe atăţia postulani,
Credi tu, că o se facă vr'odată bucurie
Acestor sclavi tirani?

Cuvêntul datorie spre ţeară, e unu nume!
Şi patria o umbră, mărirea unu eresu!
A face să remăe despreţuită 'n lume
Şi 'n umbră mai ales,

A pune interesul persoanelor nainte
De interesul ţerei, a nu simţi vr'unu doru
Când jugul reu apasă aceste locuri sănte
Aceasta'i legea lor! etc.

Toate aceste strofe cuprindu unu şiru de cuvinte reci, fără imagine, şi prin urmare nici nu sunt poesie: sunt unu articul de jurnalu pusu in rime, — o monstruositate literară. Dacă unu adevĕratu talentu poeticu a ajunsu la această decadenţă, ce să mai aşteptămu de la ceilalţi?

Unul ne face următoarea „poesie“ epică:

CEI 300 EROI DE LA SATUL PUTINEIUL (1594).

Cu o despărţire de Români aleasă,
Din oastea cea bravă a lui Bravu trasă,
Radu, Stroe, Preda, cei trei fraţi Buzesci,
Şi Stoica şi Radu, fraţi Calomfiresci,

In căteva ore batu oastea tatară
Și in doue rĕnduri ei o sfărimară;
Apoi punu pe goană hordele barbare,
Secerănd cununa cea nemuritoare.

In această luptă trei sute Olteni,
Bravi ca și eroii din Călugĕreni,
Singuri se luptară, bravii mei Romăni,
Cu douespreḑece de mii de păgăni:
Toți intr'o unire, bravii mei jurară
Pe păgăni să'nvingă, sau cu toți să moară.

— — —

Satul Putineiul fu in douĕ ḑile
Celebra strimtoare de la Termopile,
Ear Pandurii noștri eroii Spartani;
Sufletele acelor trei sute Fabiani
In Romăni trecură in acea ḑi toți
Ca să nemurească p'ai lor strănepoți.

Manualul de Istorie alu lui Laurianu, pusu in stanțe și trochee, și încă și aceste ca vai de ele.

Unu altu scriitoru, care acum debutează in poesie, se adresează intr'unu ḑiaru (din Octomvrie 1866) la Dumneḑeu și'i spune intre altele:

Impĕraţi, regi, principi dară, toţi sunt o necesitate
Pentru popoli: unii sciu să'şi implinească datoria ce-ai impusu,
Altul ănsĕ, plinu d'orgoliu, speculează onestitate,
Calcă in picioare legea, făr'a fi de tine pusu.

Triste scene, suferinţe, care strigă resbunare;
Totu cei sacru, nici virtute, toate aruncate'n vĕntu —
E tiranul! Elu domnesce fără vr'o neruşinare.
Tată, fiu, soţie, frate la elu nu'i decăt cuvĕntu.

Totu ce ceru eu de la Tine, este grabnică scăpare
A acelor carii sufĕru maltratări necontenit.
Ai puterea'n măna, Doamne; fă, şi 'ndată va dispare
Suferinţele mulţimei — şi tiranii au peritu!

Şi aşa mai departe in vr'o ḑece strofe, şi nota-bene toată această declamaţiune politică este numai o introducere pentru a ajunge la esprimarea dorinţei de a'şi revedè amanta:

Elviriţa absentează, nu'i viaţă pe pămĕntu.

Intr'unu altu ḑiaru nou (din Augustu 1866) cetimu:

Să scriu la ode linguşitoare
N'amu obiceiul, mărturisescu;
Chiar de cuvinte măgulitoare
In totdeauna mě cam ferescu;
Dar cu plăcere şi cu căldură
Aşi scrie multe, pre legea mea
Strămbe, sucite, fără měsură,
Fără de vină cum aşi putè.

Aşi face una acelui care
Democraţia ar sprijinì,
Şi monstruoasa centralizare
Ca pe o spaimă o ar gonì
— — —

Aşi face una cu mulţemire
Acelui spiritu ingrijitoru,
Ce prin scoli bune mai cu grăbire
Ar da lumina şi in poporu
— — —

Aşi dura una celui ce-ar face
Jidani in ţeară să nu zărimu,
Să ne mai lese in bună pace
Fără de dënşii ca să trăimu,
etc.

Sperămu, că din oppoziţiunea frapantă intre citaţiunile din urmă şi intre poesiile citate

mai nainte, lectorul va fi simţitu diferinţa radicală ce separă poesia de prosă fie aceasta simplă, fie rimată, şi va fi inţelesu că inainte de a putè fi vorba de poesie, trebue cel puţin să se implinească condiţiunea mechanică a or cărui opu de arte: aflarea materialului sensibilu, care pentru poesie consistă in imaginile sensibile desceptate prin cuvinte.

Odată această condiţiune implinită, incepe tĕrĕmul artelor, possibilitatea frumosului, critica estetică, şi de aci inainte vinu apoi cerinţele artistice: ca dicţiunea să nu fie prea materializată prin imagini, ca cuvintele să fie aşa de bine alese, incăt să intrupeze in modul celu mai simplu şi pregnantu ideile poetului etc. După mĕsura acestor cerinţe se dovedesce apoi adevĕratul poetu, şi se distinge chiar şi in privinţa cuvintelor literatura classică de literatura decadinţei. Dar, după cum amu veḑutu, de aceste consideraţiuni mai inalte nu s'a tractatu in paginile precedente, şi nici nu credemu opportunu de a se tracta in literatura noastră, prea tĕnĕră ăncă pentru o estetică mai intinsă. Pentru noi a fostu prima

necessitate: a marcà in modu demonstrativu linia de separare intre poesie şi celelalte genuri literare, pentru ca cel puţin pe această cale să se lăţească in juna generaţiune unu simţimĕntu mai justu despre primele elemente ale artei poetice.

II.

Condițiunea ideală a poesiei.

Trecĕndu la partea a doua a disertațiunei noastre, ne propunemu a analizà, care este in privința *ideilor* esprimate de poetu condițiunea, fără a cărei implinire nici nu poate esistà poesia.

O vechie impărțire a tuturor objectelor găndirei omenesci face distingerea intre lumea interioară sau sufletească și intre lumea esterioară sau fisică. Ănsĕ și această lume fisică

esistă pentru noi numai intrucăt simţimu ceva din ocasiunea ei. Astfel toate objectele găndirei, fie esterne fie interne, se potu privì la unu singuru locú şi se potu apoi distinge dintr'unu altu puntu de vedere mai unitu: in objecte a le raţiunei reci sau logice, şi in objecte a le simţimĕntului sau passionale, distingere provenită din cunoscuta diferinţă intre minte şi inimă.

Paralel cu această diferinţă constatămu pentru scopul ce ne ocupă, următoarea propositiune limitativă: *idea sau objectul esprimatu prin poesie este totdeauna unu simţimĕntu sau o passiune, şi nici odată o cugetare esclusiv intelectuală sau care se ţine de tĕrĕmul scienţificu, fie in teorie fie in aplicare practică.*

Prin urmare iubirea, ura, tristeţea; bucuria, desperarea, mănia, etc. sunt sujete poetice; invĕţătura, preceptele morale, politica, etc. sunt objecte a le sciinţei şi nici odată a le artelor; singurul rolu ce'lu potu jucà ele in representarea frumosului, este de a servì de

ocasiune pentru esprimarea simţimĕntului şi passiunei, tema eternă a frumoaselor arte *).

Şi pentru ce aceasta?

Căteva din causele fundamentale ce osebescu cele doue sfere a le găndirei omenesci, ne paru destul de simple pentru a putè fi esplicate in disertaţiunea de faţă fără prea lunge diversiuni.

Şi mai ăntăi poesia este unu productu de luxu alu vieţei intelectuale, *une noble inutilité*, cum a ḑisu aşa de bine Me. de Staël. Ea nu aduce mulţimei unu folosu astfel de palpabilu incăt să o atragă de la sine, numai din motivul unui interesu egoisticu; ea există pentru noi numai intrucăt ne poate atrage şi interessa prin plăcerea estetică. Ănsĕ o condiţiune, fără

---

*) Goethe in „Faust" vorbesce mult de sciinţe, Corneille in „Horace" de fapte din Istoria Romană, Scribe (dacă este permisu a'lu numì lăngă acesti doi) in „Verre d'eau" de politica englezǎ: ănsĕ toate aceste numai pentru a arătà *à propos* de ele simţimintele şi passiunile omenesci.

care nu poate fi interesu şi plăcere, este: ca mai ăntăi de toate poesia să fie inţeleasă, să vorbească la consciinţa tuturor. Prin urmare ea nu'şi poate alege sujete, cari se ţinu de dominiul ocupaţiunilor esclusive, precum sunt cele scienţifice, fiindcă aceste remănu neinţelese pentru marea majoritate a poporului, ci este datoare a ne representà simţiminte şi passiuni, fiindcă numai aceste sunt comune tuturor oamenilor, sunt materia inţeleasă şi interessantă pentru toţi. Ceea ce separă pe oameni de o laltă este cuprinsul diferitu cu care 'şi-au implinitu mintea; ceea ce'i unesce, este identitatea mişcărilor de care se pĕtrunde inima lor.

Dar chiar mărginindu-se poetul scienţificu la acea minimă parte din publicu, care se alcătuesce din oameni speciali, din politici, filologi, etc., se nasce pentru dĕnsul o nouă barieră: ceea ce, chiar pe acestu tĕrĕmu, este interessantu astăḑi, nu a fostu interessantu eri şi nu mai interesează măne, şi o poesie insufleţită numai de asemene objecte aru perde din anu in anu din atracţiunea ei.

Astăḑi se intereseazā societatea politicā rumānā la decentralizare; societatea, ce se mai ocupă de cercetări limbistice, la unificarea ortografiei și la terminațiunile cuvintelor noue: voru trece oare mulți ani, pănă cănd aceste cestiuni să fie sterse de la ordinea ḑilei? Odată decentralizarea făcută, ortografia și limba unificate, mișcarea causată prin aceste ocupațiuni trecĕtoare va incetà, și nimene nu le va putè reinvià in propriul lor interesu intrinsecu.

Prin urmare poesia rătăcită in sfera sciinței și a politicei remăne ăntĕi neințeleasă și neinteresantă pentru marea majoritate a oamenilor contimpurani, și este al doilea perdută la generațiunile următoare chiar pentru cercul restrinsu de indiviḑi, pentru care a avutu unu sensu și o atracțiune in ḑioa nascerei ei.

Ănsĕ prea rară este, este de prea mare prețu și valoare acea concepțiune a spiritului omenescu, ce se numesce poesie, pentru a fi espusă vicisitudinei mobile a intereselor omenesci. De magica figură ce poetul a creat'o din abundanța inimei sale, trebue să se frăngă valul timpului și să o lase intactă pentru ge-

nerațiunile viitoare ca o scumpă moscenire seculară a geniului omenescu.

Numai copii cei necopți pentru a-și face o grădină, taie florile și frundele din tulpina lor și le așeadă in nisipul spulberatu: cea d'intăi suflare a vĕntului le doboară, cea d'intăi radă a soarelui le vestejesce. Dar natura, marea noastră invĕțătoare, iși implăntă rădăcina stejarului in pătura cea mai aduncă și constantă a pămĕntului și de acolo dă creațiunei sale putere de a se luptà și de a trăì.

Să analizămu acum o altă causă, mult mai importantă, pentru care poesia nu poate tractà objecte scienţifice.

Frumoasele arte, și poesia mai ăntăi, sunt *repaosul inteligintei*. In mijlocul fluctuațiunei perpetue, de care este mișcatu acelu straniu productu alu formațiunilor animalice, ce se numesce minte omenească, artea se stabilesce ca unu limanu adăpostitu, spre a redà inteligintei agitate o linisce salutară. Aceasta a fostu causa, din care s'a născutu odinioară poesia intre oameni; aceasta este causa, din

care astăḑi işi păstrează valoarea ei nemĕsurată pentru fericirea geniului omenescu.

Dar activitatea scienţifică nu se potrivesce cu astă chiemare a poesiei. Căci sciinţa provine din acea insuşire innăscută a minţii noastre, prin care suntemu in perpetuu siliţi a intimpinà or ce fenomenu alu naturei cu cele doue intrebări specific omenesci: din ce causă? şi spre ce efectu? Ănsĕ primul efectu ce-lu descoperimu, se arată a fi totdeodată o causă pentru unu altu efectu, care la rĕndul seu este noua causă pentru alte efecte — şi pe nesimţite se deschide inaintĕa noastră linia timpului, care ne duce inainte intr'unu viitoru nemărginitu. Şi asemene cercetăndu inapoi ni se arată prima causă a unui fenomenu ca fiindu şi ea efectul unei alte cause, care earăşi este efectul unei cause mai anterioare, şi aşa mai departe se deschide şi indĕrătul nostru aceeaşi linie infinită a timpului. Şi astfeliu omenirea, impinsă in sufletul ei de forma apriorică a causalităţii, se urcă şi se coboară pe scara timpului in sus şi in jos, până când minţile imbĕtrănite a le ge-

nerațiunii actuale se pleacă la pămêntu și lasă altei generațiuni sarcina de a impinge peatra lui Sisifos cu unu pasu mai nainte; această altă generațiune o lasă generațiunilor viitoare, și așa mai departe se desvoaltă sciința și nu are nicăeri repaosu și nici odată finitu: căci prima causă și ultimul efectu sunt refusate minții ominesci: nici o limită eternă nu ne opresce, dar etern ne opresce o limită.

In această stare a inteligințeі active se coboară artea ca o consolațiune binefăcĕtoare. Ea prinde atențiunea neliniscită și agitată spre infinitu, și presentăndu-i o idee mărginită in forma sensibilă a frumosului, ĕi da liniscea contemplativă și unu repaosu intelectualu. Poesia in specialu trebue să ne decline spiritul de la inlănțuirea nexului causalu, să ne manifesteze idei cu inceputu și cu finitu și să dee astfel o satisfacțiune spiritului omenescu. De aceea ea este datoare să ne indrepteze spre simțiminte și pasiuni. Căci togmai simțimintele și pasiunile sunt actele de sine stătătoare in viața omenească; ele au o nascere și o terminare pronunțată, au unu inceputu

simţitu şi o catastrofă hotărită şi sunt dar objecte presentabile sub forma finită a sensibilităţii.

Celelalte arte, prin chiar condiţiunile lor materiale, sunt restrinse in acestu cercu esteticu şi sunt ferite de rătăcirea scienţifică: nici idei politice, nici regule limbistice nu se potu sculptà in peatră sau esprimà in musică*). Poesia singură este in pericolu de a-şi confundà sfera, şi aceasta din causă, că ea intrebuinţează acelaşu organu pentru ideile ei, pe care-lu intrebuinţează şi sciinţa pentru a le sale: adecă limbagiul omenescu. Cu atăt mai mult ănsĕ este de datoria poetului a-şi indreptà atenţiunea spre diferinţa intre aceste doue sfere osebite şi a liberà mintea obosită din perpetua causalitate.

*) Nimic nu este absolutu in omenire. Jurnale din Noemvrie 1866 ne spunu, că unu Americanu a pusu Constituţiunea Statelor-Unite in musică; dar cel puţin aceasta ni se spune ca o monstruositate americană. — Cănd se va simţì cu aceeaşi chiaritate de toţi ai nostri, că o poesie asupra Constituţiunii este tot aşa de monstruoasă ca acea musică americană!

Recapitulăndu resultatul dobănditu din cercetarea teoretică de păn'acum, afirmămu din nou adevĕrul cu care amu inceputu: ideea sau objectul poesiei nu poate fi decăt unu simţimĕntu sau o pasiune. Şi precum amu făcutu in partea I., aşa vomu arătà şi in această parte, că insuşirile esenţiale a le poesiilor celor frumoase in privinţa ideilor lor se esplică numai pe baza acestui adevĕru.

Poetul, chematu a esprimà simţirile omenesci, a aflatu in insaşi natura lor legea după care să se conducă. Intre deosebirile ce distingu afectulu in genere, fie simţimĕntu fie pasiune, de celelalte stări a le sufletului, se potu cità următoarele ca principale:

1) O mai mare repejune a mişcării ideilor. Observaţiunea respectivă o poate face or cine. Esemplul celu mai lămuritu dintre toate ni-lu presintă spaima, cu prodigioasa sumă de idei ce ne străbatu minea in momentele ei.

2) O exagerare sau cel puţin o mărire şi o nouă privire a objectelor sub impresiunea simţi-

mĕntului şi a pasiunei. Lucrurile găndite iau dimensiuni crescĕnde, micul cercu alu consciinţei intelectuale se preface in linte microscopică şi, privite prin ea, toate sensaţiunile şi toate ideile momentului aparu in proporţiuni gigantice şi sub colori neobicinuite.

3) O desvoltare grabnică şi crescĕndă spre culminaţiunea finală sau spre catastrofă, dacă luămu acestu cuvĕntu şi in sensu bunu, nu numai in imprejurări tragice.

Aceste trei semne caracteristice ale afectelor sunt totdeadată cele trei calităţi ideale ale poesiei.

---

1. Poesia adevĕrată, ca şi pasiunea şi simţimĕntul, ne arată dar o grabnică transiţiune de la o idee la alta şi in genere o mişcare abundantă a găndirei. Găndirea fiindu esprimată prin cuvinte, imitarea acestei particularităţi psichologice ne prescrie a stabilì intre idei şi cuvinte unu raportu de precisiune astfel, incăt cu or ce inmulţire de cuvinte să se inmulţească in aceeaşi proporţiune şi suma de idei. Căci ceea ce intărḑie transiţiunea găndirilor şi amorţesce mişcarea abundantă, sunt togmai frasele cele lungi, in cari după atăta auḑire de sonuri nu se produce nici unu progresu de inţelegere în consciinţă. Prin urmare regula, ce o scoatemu pentru poesie din această considerare a afectelor, se poate esprimà in modu negativu: Poesia să nu se intoarcă in giurul aceliaşi idei, să nu se repeţească, să nu aibă cuvinte multe pentru găndiri puţine. O escepţiune aparentă sunt poesiile cu refrenu (cupletele); dar numai aparentă.

In realitate refrenul, deşi păstrăndu aceleaşi cuvinte, cuprinde in fiecare strofă o idee nouă sau cel puţin o altă privire a ideei celei vechi d. e.

VOACEA MUNTELUI.

Colo'n vale se coboară
Tristu şi cu capul plecatu
Unu drumeţu: doru-lu omoară
S'ajungă de-unde-a plecatu!
„Oare-amorul mě asceaptă?
Sau o piatră ş'unu morměntu?
Atunci eco se desceaptă
Şi respunde: *„unu morměntu"*!

Greu suspină, ş'inainte
Grăbind pasul s'a'ndreptat,
Groază turbură-a sa minte,
Dorul l'a inaripat!
„In morměntu aşa de iute!
Fie, pacea'i in morměntu!"
Ş'atunci eco din cel munte
Sună: *„pace'i in morměntu"!*

„Vino dară, vino moarte,
„Ca pe-unu daru eu te asceptu,
„Să mergu nu potu mai departe:
„Moartă'i inima in peptu!
„Ah! de moarte nu mi-e frică:
„Mě temu că mě va uita!"
Din văi unu glasu se ridică
Şi respunde *„va uita"!*

Vai! furtuna 'n pieptu sbucnesce
La sermanul călătoru,
Și o lacrimă lucesce
In ochiu'i: „Dar, vreu să moru,
„Dacă pacea pentru mine
„Pacea'i numai in morměntu!"
Și din văile vecine
Eco strigă: *„in morměntu"!*

(Imit. din Heine, de M. Cornea).

Din acestu esemplu se vede, că refrenul departe de a face escepțiune, confirmă regula de mai sus, că poesia să nu se repețească și să nu revină in jurul aceleiași idei. Importanța acestei regule merge așa de departe, incăt unu mare esteticu și mare artistu, *Hemsterhuis*, a definitu frumosul ca o producțiune ce ne dă cele mai multe idei in celu mai scurtu timpu.

Toți poeții cei buni sunt esemple pentru aceasta, și dacă este poate cu putință a le face objecțiunea că sunt uneori prea conciși și chiar obscuri in espresiunile lor pregnante, nu li se va aflà niciodată defectul contrariu de a fi prea lungi, fiindu că aceasta s'ar indreptà incontra propriei naturi a poesiei.

Considerată dintr'unu puntu de vedere esterioru, această regulă implică dar pentru poesie cerința unei conformități intre cuprinsu și intindere. Nu vrei să esprimi toate nuanțele simțimĕntului, iți sunt ideile reduse la unu cercu strimtu de privire: poesia să-ți fie scurtă. Numai când abundanța nouelor găndiri iți cresce astfel in consciință, incăt sparge forma prea strimtă a unei strofe și te silesce a o intrupà intr'o nouă formă, numai atunci vei adăogì unu nou șiru de cuvinte și-lu vei côntinuà pănă când te agită acestu impulsu irresistibilu.

E caracteristicu a aruncà o privire in faimoasa colecțiune de poesii a lui *Heine „Buch der Lieder"*. Majoritatea poesiilor sunt de una, de doue, de trei strofe, și totuși in ele se cuprinde o lume intreagă de idei poetice, de simțiminte și pasiuni. Ànsĕ in espressiune nici unu cuvĕntu de prisosu; cea mai precisă legătură intre sonu și idee! Din contră cele mai multe poesii rumăne sunt lungi, lungi de nu se mai isprăvescu — in cuvinte, nu in idei, și cu căt poetul este mai rĕu, cu atăt poesia este mai lungă. Par'că mulțimea cu-

vintelor și cifra paginelor imprimate aru fi mĕsura valoarei poetice!

Prin căteva esemple sperămu că se va lămurì pe deplin cestiunea de faţă. Incepemu cu doue poesii *) din colecţiunea citată a lui *Heine*.

De-odată eu amu desperatu
Că voiu putè rabdà,
Și'n fine toate le-am răbdatu:
Dar cum? nu me'ntrebà.

Unu poetu mediocru ar fi făcutu ḑece strofe ca să esprime aceeași idee, și ar fi slăbitu de ḑece ori efectul.

Așu vrè ca durerile mele
Versate intr'unu singuru cuvĕntu
Să le potu aruncà la venturi
Să le ducă etern pe pamĕntu!

Să-lu poarte la tine iubită
Cuvĕntul de chinu și de focu,

*) Traduse de D. N. Schelitti.

Să-lu audi in ori și ce oară,
Să-lu audi in ori și ce locu.

Și pentru repaosul nopții
Când ochii abia ai inchisu,
Elu are să te urmeze
Și până 'n aduncul teu visu.

Să vedemu acum căteva esemple contrarii. A. Mureșanu incepe poesia sa *Vinovatul* cu strofa:

Căt de dulce armonie
Dormia căndva 'n peptul meu,
Cum scia toate să ție
Nesmintit acordul seu!

Toate scia să ție acordul seu vrea să dică că era *armonie in peptul meu*, și cele doue rănduri din urmă nu facu de căt a mai spune ăncă odată ceea ce spuseseră mai bine răndurile d'intăi.

Păn'acum priveam la soare,
La roata lui cea de focu,
Ca unu pruncu, ce'n al seu jocu
Privesce la sburătoare.

Cum privesce copilul la sburătoare, aşa priviamu eu in soare!—Eroarea acestei imagine este togmai, că nimeni nu privesce de bună voie in soare; dar eroarea s'ar fi strecuratu nesimţită, dacă ar fi comis'o poetul numai in versul ăntăi, mai alesu că cuvĕntul *la* permite doue sensuri; ănsĕ in versul al doilea se repete şi insistă:

> Păn'acum priveamu la soare,
> *La roata lui cea de focu.*

Stranie indeletnicire, şi periculoasă!

> Dar acum ş'o radă mică,
> Cănd la ochi'mi s'a ivitu,
> De nu'i inchidu, reu me strică.

Se poate o manieră mai lungă de a esprimà această idee? *Dar acum ş'o radă mică-mĕ doare*, se 'nţelege *dacă-mi ajunge la ochi*, se'nţelege *dacă nu inchidu ochii.* Atăt de bine se'nţelege, incăt este uritu de a o mai spune. Poesia nu e tractatu de fisiologie.

Apoi:

> Păn'aci ori ce căntare,
> Ori ce riu murmuitoru,
> Ș'ori ce flueru de păstoru
> M'adormia cu desfătare.

Ori ce căntare, prin urmare și *ori ce flueru de păstoru*, și prin urmare earăși unu versu superfluu!

— A ba nu! fiindcă poetul, cănd a ȩisu *căntare*, a ințelesu numai *căntare cu gura*, de oameni sau de păseri, pe cănd *fluerul* este o *execuțiune instrumentală*, de și poporul de rĕndu ȩice *căntă cu fluerul!*

— Profundă justificare! Și de siguru in ȩioa, in care poesia va avè voie să fie unu tractatu gramaticalu de sinonime, această strofă a lui Mureșanu va fi citată cu admirațiune. Dar până atunci să ne fie permisu a fi de altă opiniune.

Și așa merge poesía mai departe ăncă patru strofe. Și cănd se sfirșesce, te miri, pentru ce s'a sfirșitu. Putea să mai continue cel puțin vr'o optu strofe, cu aceeași economie de spiritu.

Pentru a varià lectura, să revenimu la unu esemplu bunu, din Heine.

Lacrima ce amu vĕrsatu
S'a schimbatu in floare,
Şi suspinul ce-amu oftatu
In privighitoare.

Şi de mĕ iubesci, copilă,
Te'ncununu cu flori
Şi unu choru te va'ncântà
De privighitori.

Să mai citămu următoarea poesie a D-lui *Alexandri,* eminentă prin sobrietatea cuvintelor şi grabnica transiţiune a găndirei.

STELELE.

De la mine păn' la tine
Numai stele şi lumine!

Dar ce sunt acele stele?
Sunt chiar lacrimele mele

Ce din ochi-mi aŭ sburatu
Şi pe ceru s'aŭ aninatu

Cum se-anină despre ḑori
Roua limpede pe flori. *)

Versat-am multe din ele
Pentru soartea ţerii mele,

Multe pentru cei ce sunt
Pribegiţi de pe pămĕntu!

Multe lacrimi de jelire...
Iar de dulce fericire

Ah! versat-am numai doue
Şi's luceferi amendoue!

Dar dejà incontra „Pescarului“ aceluiaşi poetu amu avè objectiuni de făcutu in privinţa regulei ce ne ocupă. Cele d'intăi cinci strofe sunt destul de variate in idei:

PESCARUL BOSFORULUI.

De-ar vrè inaltul proorocu
Mohamed strălucitu,
Să-mi fie ḑioa cu noroc
Şi dorul implinitu.

---

*) Imagine indoielnicà.

De-așu prinde-acum in mreja mea
Pe-a mărei impĕratu
Ce poartă'n frunte-o mare stea,
Unu talismanu bogatu;

Eu care sunt unu bietu pescaru
Purtatu din valu in valu,
Eu care dormu la Iuschiudar
In earba de pe malu,
Eu Abdulah, celu mai voinicu
Văslașu de pe Bosforu,
Ce n'am decăt unu bietu caicu
Ș'unu sufletu plinu de doru:

Allah! atunci ori ce-am doritu,
Allah! ori ce-așu vrè eu,
De la apusu la resăritu
Ar fi indată-al meu:
Caftane, șaluri de Cașmir
Cu late, scumpe flòri,
Iuți armăsari de la Misir
Ca vĕntul de ușori

Ș'unu lungu caicu de abanosu
In auru prelucratu,
Cu imnuri din Coran frumos
Pe margine săpatu,
Și treiḑeci de văslași Osmani
Ce vesel aru sburà,
Mai repeḑi decăt Elcovani
Pe'ntinsa Marmara.

Dar n'aş vrè nici stofe cu firu
Şi cu mărgăritaru,
Nici largi caftane de Viziru,
Nici falnicu armasaru;
N'aş vrè nici săbii de Tabanu
Deprinse la omoru,
Nici lungu covoru de Ispahanu
Ce saltă sub picioru:

Dar strofa a 6-a reintoarce gândirea la aceleaşi lucruri şi slăbesce efectul:

Allah'! mě juru că de-aş avè
A mărei talismanu,
N'aş vrè să fiu Viziru, n'aş vrè
Nici Padişah-Sultan;
N'aş vrè comori, n'aş vrè să am
Nici chioscuri, nici saraiu,
Nici să dismierdu in Bairam
Huriile din raiu.

Apoi poesia culminează in următoarea strofă finală:

Ci'n mrejă dulce prefăcěndu
Duioas'-inima mea,
M'aşu duce 'ncet şi tremurăndu
Să prindu norocu'n ea,
Să prindu copila lui Topal,
Frumoasa Biulbiuli,

Ce căntă noaptea lin pe malu,
Pe malu la Candili!

. . . .

Scoţindu-se afară strofa a şesea, poesia ne aru parè a căscigà in efectul ei celu frumosu.

Ănsĕ cu toată chiaritatea sperămu că se va simţì eroarea menţionată aci, din următoarele strofe a le unui altu „poetu“, a cărui citare alăturea cu poeţii de mai sus nu o putemu scusà decăt prin scopul didacticu ce şi l'a propusu disertaţiunea noastră.

INTRISTAREA *)

Mult mi-e inima 'ntristată
Căci pre reu mĕ vedu ursit,
Furtuni rele de la soarte,
Peste mine-au nevălitu.

*) Poesia o reproducemŭ din „Versuinţii romani, adecă: Culesiune versuaria din foiele naciunale“, edată de studenţii scoalelor oradane. Oradea mare 1854. Această stranie adunătură este plină de poesii de acelaşi calibru.

Nici o dată ver unu bine,
Stătătoriu nu am avutu,
Relele toate cu mine,
Petrecere ş'au găsitu.

Din a mea mică prunciă
Cu norocul m'am luptatu,
Dar el tot cu duşmăniă
In mai reu m'a cufundatu.

Favoru de locu n'am găsitu
In cruda ănima lui,
Ci cu totul s'a silitu
Să me'nchinu crudimei lui.

O! dea ceriul ver o dată,
Să potu să mĕ linişcescu —
Cu lumea cea inverşiunată,
Să potu să mĕ infrăţescu.

Duşmănia, neuuirea
Ca fumul peară din noi;
Şi dreptatea fericirea
Ceriul sedească 'ntre noi.

Să nu mai fimu nici o dată
Unul altuia vrĕşmaşi;
Ci cu ănima curată
S'ajutămu pe pătimaşi.
etc. etc.

E cu neputinţă a cetì asemene lucruri pănă la sfirşitu. Toată strofa următoare işi dă osteneala a mai spune ăncă o dată ceea ce ne-a spusu strofa precedentă.

Şi cu toate aceste numai o mieă reflecţiune asupra arţii lor ar spune acestor poeţi, că inimicul celu mai mare alu poesiei este tocmai cuvĕntul. Ceea ce ingreuiază efectul, ceea ce poate produce simţimĕntul de monotonie şi de uritu intr'unu opu poeticu este numai mulţimea de cuvinte. S'a aratatu in partea I a disertaţiunei de faţă, că materialul poesiei nu sunt cuvintele, ci imaginile desceptate in fantasia lectorului. Cuvĕntul nu este prin urmare decăt unu mijlocu de comunicare, necessitatea fisică de care este inlanţuită idea in transiţiunea ei din mintea poetului in mintea auditorului. Elu nu are esistenţă de sine, ci are singura missiune de-a fi unu organu de care să se anine găndirea in trecerea ei, şi trebue să se mărginească strict in implinirea acestei missiuni. Şi aci, ca şi in regulele anterioare, este o linie de demarcaţiune foarte pronunţată in-

tre poeţii cei chemaţi şi intre simplii făcĕtori de rime.

O observaţiune mai este de făcutu la acestu paragrafu, sau mai bine ḑicĕndu o objecţiune de intimpinatu.

S'a ḑisu că poesia să fie abundantă in idei: cum se acoardă aceasta cu scurtimea ei? Bine că scurtimea face impresiunea frumoasă a unui raportu precisu intre cuvĕntu şi găndire, dar nu pare mai puţin adevĕratu că d. e. intr'o singură strofă cu puţinele ei cuvinte, fie aceste or căt de precise, suma de idei nu s'ar putè numì abundantă şi n'ar constituì o vie mişcare a găndirei. Cum se esplică atunci justeţa poetică a poesiilor celor mici?

Dacă analizămu efectul ce ni-lu producu, constatămu in noi o mulţime de *idei de a le noastre proprie*, desceptate *cu ocasiunea lecturei si alăturea de cuvintele poetului*. Nu numai ceea ce spune poesia, ne ocupă consciinţa; ci cele spuse se află a fi in atătea raporturi cu alte cercuri de găndiri a le noastre, incăt şi aceste sunt reproduse in consciinţă, şi in-

soțescu și illustrează oarecum percepțiunea poetică. Farmecul acestui fẹlu de poesii nu este atăt in ceea ce spunu, căt in ceea ce retacu și ce lasă in liberul jocu alu fantasiei lectorului. Esperiința o putemu face indată cu strofa dejà citată de Heine:

D'odată eu m'am desperatu
Că voiu putè răbda,
Și'n fine toate le-amu răbdatu:
Dar cum? nu me'ntrebà.

Nu mĕ'ntrebà, fiindcă nu'ți potu respunde, fiindcă togmai culmea simțimentului, in durere ca și in bucurie, nu se va descrie nici odată cu cuvintele reci, ci va remănè ca unu restu inesprimabilu alu aduncului inimei omenesci. Dar simțimĕntul, pentru care eu n'am aflatu espresiuni, reproduți-lu tu prin propria simțire, și cu imaginațiunea'ți inviată prin puținele mele cuvinte divinează ceea ce este ascunsu in cugetul meu*).

*) Compară Edgar Poe, analiza poesiei sale *Corbul*, public. in traducere francesă in *Histoires grotesques et extraordinaires*.

Să luămu altu exemplu și vomu află același fenomenu:

Dacă privescu in ochii tei,
  Durerea mi s'a stinsu,
Și dacă gura ți-o sărutu
  Unu farmecu m'a cuprinsu,

Pe peptu-ți de mĕ odihnescu,
  In inimă tresaru,
Dar dacă-mi spui: eu te iubescu,
  Așu vrè să plăngu amaru.
      (Heine).

Pentru ce? Lectorul să divineze, și multele posibilități a le esplicării, diferite după diferiții indivizi, constitue abundanța de idei ce caracterizează producțiunea poetică.

Altu esemplu:

Adese ochiul tĕu imi pare
  Intunecatu de-unu tainicu doru,
Dar eu cunoscu a ta 'ntristare:
  Viața perdută, perdutu amoru!

Și nici odat' n'a revenitu
  Copilăria cea trecută,

A ta ursită s'a 'mplinitu:
Amoru perdutu, viață perdută!
(*Heine.*)

In fine unu exemplu din Goethe:

De subt pămêntu
Unu gheocelu
Deabià eșise
Tinerelu.
Venì o albină,
Gustâ din elu:
Să scii că natura
Când i-a creatu,
Pentru olaltă
I-a destinatu.

O perspectivă intreagă asupra frumoasei armonii in natură se deschide cu aceste cuvinte; dar poetul ințeleptu a datu numai unu impulsu gândirei și a lăsatu liberu șirul representărilor să se desvoalte in conscința lectorului după propria sa individualitate.

Voltaire a dis'o: *le secret d'être ennuyeux c'est de tout dire*, și dacă prima cerință pentru unu artistu este, ca să scie ce să spună, de siguru a doua cerință este, ca să scie ce să nu spună.

Când schinteia electrică ce transplântă dintr'unu locu in altul, numai o parte a ei merge pe firele vědute de metalu: o altă parte, tot aşa de essenţială, străbate in ascunsu prin pătura umedă a pămĕntului. Tot aşa in lumea inteliginței cuvĕntul ḑisu este numai unu fragmentu alu raportului ce se stabilesce intre minte şi minte: restul se desvoaltă pe tăcute şi acoardă ascunsa armonie a simţirilor omenesci.

---

2. A doua asemĕnare intre poesie şi pasiune este unu felu de exagerare a gândirei. Or ce simţimĕntu produce o incordare estraordinară a inţelegerii momentane şi sub presiunea ei ideile lucrează asupra consciinţei nostre cu acea energie caracteristică, a cărei resultatu este mărirea objectelor şi perceperea lor in proporţiuni şi sub colori neobicinuite.

Modurile, prin cari se manifestează aceaşi particularitate in poesiile cele frumoase, sunt diferite. Mai ăntăi se poate constată observarea ei in alegerea objectului. Objectul poesiei este

o idee care, fie prin ocasiunea, fie prin energia ei, se distinge și se separă de ideile ordinare, inălțându-se peste sfera lor. Simțimĕntul, care-i servesce de fundamentu, l'amu pututu avè toți: gradul intensității lui, forma și combinațiunea sub care se presintă, sunt originale și proprie a le poetului. Această intensitate și combinațiune nouă ne esplică, pentru ce, privite din puntu de vedere prosaicu, poesiile paru de regulă exagerate. Dar tocmai exagerarea lor, ținută in marginile frumosului, este timbrul entusiasmului artisticu, sub care s'au conceputu.

Câtă exagerare, ce personificări nereale, ănsĕ in același timpu ce simțimĕntu profundu al naturei se manifestează in următoarea poesie:

CONSOLAȚIUNE.

Și dacă nici o iubită
La moarte-mi nu va jelì,
Cu roă totuși florile
Mormĕntu-mi voru stropì.

Din trecĕtori dacă nici unul
La elu nu va privì,
A lunei radă călătoare
Cu doru se va oprì.

Şi dacă pe acestu pămĕntu
Me va uità or cine,
Dumbrava şi cămpiile
Voru mai găndì la mine,

Căci şi cămpia şi dumbrava
Şi florile şi luna,
De-a lor poetu işi voru aduce
Aminte totdeauna.

(Trad. din Justinus Kerner.)

Un altu micu esemplu ilu estragemu din Lessing.

CĂNTECU SPANIOLU.

Eri eram plinu de amoru,
Aḑi pătimescu,
Măne-o să moru:
Totuşi găndescu
Astăḑi şi măne
La eri cu doru.

Căt de decisivă este alegerea objectului din acestu puntu de vedere, se va lămurì mai bine din esemple contrarie, precum in genere regulele estetice au mai mult valoare negativă: nu potu creà binele, dar indică rĕul şi contribuescu la evitarea lui.

Trăească pipa consolătoare,

incepe unu poetu,

Şi cu ţigara ce ne distrămu, (?)
Ele 'n necasuri ne dau uitare,
Ora fericii (?) la ele-aflămu.

Când n'ai mijloace de amăgire
Pentru vr'o jună ce o iubesci,
Cere la pipă povăţuire,
Ea-ţi va da 'ngrabă câte voesci,

şi aşa mai departe vr'o ḑece strofe, in cari injosirea ideilor este intrecută numai de cacofonia limbei *(Ea-ţi va da 'ngrabă, etc.)*

Unu altu poetu, pe care-lu citămu tot din suspomenita „culesiune" a studenţilor oradiani, se adresează la *una formosa* (cetesce: o frumoasă):

Soarele vieţei mele,
Resipitoare de rele,
Tu eşti, o! nimfă formosa
Ca Melita amorosa.

A! Ce ḑicu? portretul tĕu
Singuru e in stare, ḑeu!
Ca să-mi insufle viaţă,
Nina, când nu eşti de faţă.

Ç. P. A.

Mĕsura ritmică a cuvintelor, rima cea măgulitoare, melodioasa cadenţă şi tot ce alcătuesce forma poesiei nu s'au descoperitu de geniul omenescu, pentru ca or ce scriitoru să ne spună că ia povĕţuiri de la pipă in cestiuni de amoru. Asemene lucruri sunt platitudini prosaice, dar nu concepţiuni de arte.

Cu căt are mai multu simţimĕntu poeticu şi mai distinse comparaţiuni Barbu ţiganul din Iassi, când căntă plinu de melancolie:

Dragi boeri de lumea nouă,
Ḑioa bună vĕ ḑicu vouĕ,
Eu mĕ ducu, mĕ prăpădescu
Ca unu căntecu bĕtrănescu.

Ah, gănditi c'am fostu odată
Glasul lumii desfătată,
Ş' inchinaţi căte-unu paharu
Lui bietu Barbu lăutaru!

Cunoascemu objecţiunea ce o facu poeţii „pipei“ şi companie in contra acestei critice: Poesia frumoasă trebue să fie adevĕrată, *il n'y a de beau que le vrai, etc.*

Objecţiunea seamănă cu cei ce o facu.

Totu ce e frumosu e adevĕratu! Fie; de şi-ţi vine să intrebi cu Pontius Pilatus: ce este adevĕrul? Dar din aceea nu resultă ăncă, că totu ce este adevĕratu trebue să fie şi frumosu.

Nimene nu contestează domnului C. P. A... că se uită la portretu, când nu-i este *Nina de faţă;* dar de aci nu urmează, că această intĕmplare adevĕrată, să fie poetică. Din multele idei cu realitate ce se cuprindu in capetele omenesci, numai acele sunt şi frumoase, care sub vĕlul unei sensibilităţi adecuate ne presentă simţiminte distinse prin forma, intensitatea sau ocasiunea lor.

Şi in toate casurile cuvĕntul *adevĕratu* in aplicarea sa la arte, trebuesce inţelesu *cum grano salis.* Ce este adevĕratu in frumoasa strofă citată:

> Şi dacă pe acestu pămĕntu
> Mĕ va uità or cine,
> Dumbrava şi cămpiile
> Voru mai găndì la mine?

Este adevĕratu că voru găndì cămpiile la po-

etu? Nu; dar adevĕratu este, că poetul şi-o inchipuesce şi că această inchipuire ilu consolează.

Cuvintele poetului potu dar să fie tot aşa de puţin reale in inţelesul lor logicu ca năluci-rile nebuniei, numai simţimĕntul celu profundu al naturei să fie păstratu; şi cine a inţelesu odată natura visionară a intregei existenţi, nu se va mirà de aceasta.

Cu alte cuvinte: *adevĕrul artisticu este unu adevĕru subjectivu*, şi elu nu prescrie nici odată D-lui C. P. A. de a face căte o poesie din toate evenimentele D-sale private, ci ĕi prescrie de a-şi intrupà in forma poetică numai acele simţiminte adevĕrate, cari se distingu prin nobleţa lor şi, introducĕndu o suflare de idealismu in existenţa de toate ḑilele, sunt demne de a manifestà o subiectivitate de omu. Şi aci este puntul, unde se vede din nou, căt de osebită este poesia de ocupaţiunea scienţifică.

Unu altu modu prin care poesia caută a imità şi a produce energia afectului, este contrastul,

şi ca esemplu citămu mai ăntăi următoarele versuri noue ale unui june poetu rumănu:

Pe cănd frunḑa 'ngălbenită
Pe creangă mureà,
Inima-mi intinerită
Vesel te iubeà.

Aḑi pe creangă cu plăcere
Frunḑa vei zărì,
Aḑi inima-mi de durere
Poate va murì.

(M. D. Cornea.)

Ce efectu frumosu potu să producă contrastele, ne probează următoarea poesie de Goethe;

MĂNGĂERE IN LACRIMI.*)

De ce, amice, eşti măhnitu,
Cănd veseli toţi ne-amu strinsu?
Eu după ochii tĕi cunoscu:
De sigur tu ai plănsu.

„Şi dac'am plănsu, retrasu de voi,
Am plănsu de chinul greu,

*) Traducere de N. Schelitti.

Şi lacrimi curgu aşa de dulci,
Alinu sufletul meu.“

Amicii tĕi voioşi te rogu
In sinulu lor să vii,
Şi ori ce ’n lume ai perdutu,
Măhnitu să nu maĭ fii.

„Strigaţi, vuiţi, dar să vĕ spunu
Ce pătimescu nu potu,
Ah nu! eu n’am perdutu nimicu,
De şi-mi lipsesce totu.“

Fii sprintenu dar şi cu curaju,
Eşti tĕnĕru plinu de focu,
In anii tĕi ori unde-ajungi
Cu-amoru şi cu norocu.

„Ah nu, acolo n’am s’ajungu!
Stă prea sus ca să speru,
Lucesce blănd ş’aşa frumos
Ca steoa cea din ceru.“

De stele să ne bucurămu,
Ear nu să le dorimu,
Şi cu plăcere noaptea-ades
La ele să privimu.

„Şi cu plăcere ḑile ’ntregi
Privescu ades la ea;
Lăsaţi, ca nopţile să plăngu
Căt inima mea vrea.“

Unu nou şiru de reflecţiuni decurge din acestu paralelismu intre poesie şi simţimĕntu, indată ce privimu partea lui negativă. Dacă este greu şi de multe ori imposibilu a analisà natura positivă a cerinţeloru poetice, este din contră mai uşor şi mai sigur a arăta ceea ce este opritu in poesie, şi aci *estetica* practică işi implinesce misiunea ei cea mai folositoare.

Din acea că poesia, ca şi pasiunea, măresce objectul şi se inalţă intr'o sferă mai distinsă, resultă *ex contrario*, că ea trebue să se ferească de micşorare şi de injosire.

Vorbindu mai ântăi de defectul micşorării, atingemu o cestiune destul de importantă pentru poesia rumână actuală: cestiunea diminutivelor. Formele de substantive şi adjective in *ică*, *ţică*, *şică*, *oară*, etc., sunt astădi viciul contagiosu de care suferu *mai toate* poesiile rumăne. Căte scapu din injosirea ideilor, moru de boala diminutivelor. Fie-care poetu crede, că nu este destul de poeticu, de delicatu, dacă nu-şi diminuează cuvintele, şi acum amu ajunsu aşa de departe, in căt cu greu se va mai aflà vre o poesie ru-

mănă, care să nu fie băntuită de aceste forme de decadență limbistică.

Scumpa mea Mariță,
Dina mea din ceru,
Ia dă-mi o guriță
Asta-i totu ce ceru.

Ș'apoi Ionițică,

(Nu'i e destrîlu *Ioniță*, a făcutu *Ionițică!)*

Ce facu cu onoare,
Scii c'o gurițică
E ca și o floare, etc.

— — —

Ia această cruciulíță
Și păstreaz'o 'n sĕnulu tĕu,
Tu mai dă-mi a ta guriță, etc.

— — —

Gurița ta, fetiță, e dulce rumeioară,
E garofița creață in a ei primavară....
Și talia-ți gingașă e foarte mladioasă,
A tale picioruşe, o scumpa mea frumoasă,
etc.

— — —

De-ți place, scumpă Lino, aceste versulețe,
etc., etc.

Mariță, guriță, Ionițică, cruciuliță, garofiță, picioruşe, versulețe—pentru Dumnedeu! Ce limbă este aceasta? Ce tonuri de copii nevirstnici? Ce linguşire bizantină? Cu asemene terminațiuni linse şi corupte are să se producă energia, intensitatea, vigoarea impresiunii poetice?

Să ne ințelegemu! Ce rolu potu jucà diminutivele in poesie? Poesia are să mărească efectul; prin urmare numai acolo, unde anume prin micimea objectului se produce impresiunea cea mai marcată, numai acolo diminutivul poate avè locul sĕu specialu. Toți poeții cei mari ne invață aceasta. Să ne aducemu aminte de esemplul citatu din Goethe:

De sub pămĕntu
  Unu gheocelŭ
Abia eşise
  Tinerelu.
Venì o albină,
  Gustà din elu:
Să scii că natura
  Când i-a creatu,
Pentru o laltă
  I-a destinatu.

Şi textul germanu cuprinde diminutive,

unul din puţinele esemple de diminutive in Goethe. Pentru ce? *Micimea objectului* este puntul de contrastu. Idea este: Armonia cea mare a universului se manifestează până in cele mai mici fiinţe ale sale. Prin urmare diminutivul are aci raţiunea sa de a fi.

Dar când se aflâ diminutive in fiecare stroafă şi la fiecare ocasiune; când gura este mică, piciorul micu, Maria mică, Ioniţă micu, garofa mică, versul micu, atunci e micu şi poetul, mică şi literatura şi toate se aflâ in decadenţă.

E de necreḑutu, până unde merge această manie in literatura noastră. Unu june studentu, altmintrelea plinu de inteliginţă, incepe a publica nisce incercări poetice şi le dedică D-lui V. Alexandri intr'unu sonetu, care se termină astfeliu:

Priimesce, poete, aste versurele,
Căci sub ale tale falnice-aripele
Vreau să leagănu gingaş dorul, ce-am visatu!

A-şi inchipuì pe D. Alexandri cu aripi, este dejà o intreprindere indrăsneaţă; dar daçă ari-

pele sunt mari, trece—merge! Ănsĕ a-şi inchipui pe D. Alexandri cu aripelle mici, este o imagine de unu ridiculu aşa de pronunţatu, incăt, pentru onoarea gustului omenescu, trebue să căutămu unu feliu de esplicare la intrebuinţarea ei.

Esplicarea este uşurinţa rimei. Versuri şi aripe nu se rimează; hai să facemu *versurele şi aripele!* Bălae şi vale nu merge: hai să ḑicemu

Măriuţa bălăioară
Impreună duoĕ flori
Şi le-a [illegible]că 'n valcioară;

Gură şi garoafă nu se potrivesce, hai să ḑicemu: tu ai o guriţă ca o garofiţă; şi aşa in infinitu. Diminutivele rumănesci, in diferinţă de cele germane, au nefasta proprietate de a cuprinde in terminaţiunea lor tot-deauna silaba intonată; prin urmare or ce cuvĕntu rumănescu rimează fără esceptiune (cănd in rimă masculină cănd in rimă feminină) cu or ce altu cuvĕntu de acelaşi genu, indată ce se pune in diminutivu. *Hinc lacrimae.*

Şi pentru această negligenţă, pentru lenea

poetului de a-şi căutà o altă rimă, se corumpe poesia intreagă şi se introduce in literatură o efeminare şi unu spiritu de miniatură, precum nu se mai află nici in ultima decadenţă a linguşirilor persice şi turcesci.

Cu cât o rimă este mai uşoară, cu atât este mai eftină şi mai comună, şi poetul trebue să se gândească de duoĕ ori până a o intrebuinţà. Unu poetu distinsu nu va rimà nici odată *versurele—aripele.*

Adaugiţi la aceasta, că noi Rumânii avemu o causă specială de a ne ferì de diminutive in poesie, şi aceasta este intrebuinţarea lor de către Ţigani. Toţi cunoascemu diminutivele servile ce le obîcinuià această castă nefericită, când vorbeà limba noastră, şi de atunci incoace diminutivele sunt *par excellence* o manieră ţigănească. Ca să simţiţi aceasta cu totu desgustul, cetiţi următoarele strofe a le unui autoru—nu de rĕndu, ci ale unui autoru, care este astădi unul din cei mai buni scriitori in proså, dar pe care in poesie. . . . . aveţi să-lu judecaţi după diminutivele sale.

Ţii tu minte oară, pentru 'ntĕia oară
Cănd la tulpiniţă, jos lăngă gărliţă
Noi ne sărutamu?

Ţii tu minte oară, noaptea de la moară,
Grămadă 'n droşchiţă, cănd eu pe chichiţă
Ţineam măna ta?

Ţii tu minte oară in acea căscioară,
etc.

Ţii tu minte oară, acea dumbrăvioară,
etc., etc.

Cu asemene lucruri avemu de găndu să punemu fundamentul literaturei rumăne?

Dacă in rĕndurile precedente ne-amu opusu in contra abusului diminutivelor, cu aceasta nu amu voitu să ḑicemu, că ele sunt cu totul de evitatĕ. Din contră suntemu siliţi a le admite in poesiile noastre mai mult chiar decăt in poesiile or cărui altu poporu, afară de celu italianu; fiindcă numai noi şi Italienii avemu in limbă atătea forme diminutive şi totdeodată atăta uşurinţa de a le intrebuinţà la or ce cuvĕntu. Prin urmare diminutivele sunt oarecum o particularitate carac-

teristică a limbei noastre şi din această causă voru avè totdeauna o mare intindere la noi. Dar cu atăt mai mult poeţii să se simtă provocaţi, de a se ferì de escesu, de a nu intrebuinţà diminutive nepotrivite cu natura cuvĕntului *(versurele, droşchiţă,* etc.), in genere de a nu intrebuinţà diminutivele prea des şi in ori ce casu de a nu le intrebuinţà intr'unu modu forţatu numai pentru a se produce rima.

Şi aci, ca in toate cestiunile ce se referu la natura limbei, poesia populară ne poate servì de modelu. Citămu ca esemplu frumoasa poesie din România mică *Oltule, Olteţule.*

Oltule, Olteţule!
Seca-ţ'aru piraele,
Să crească dudaele,
Să trecu cu picioarele.

Oltule, riu blestematu,
Ce vii aşa turburatu?
Ce te repeḑi ca unu smeu
Şi-mi opresci pe Niţul meu!

Schimbă-ţi, schimbă-ţi apele,
Slăbesce-ţi virtejele,
Să-ţi vĕdu petricelele,

Să treacă fetiţele,
Să le speli picioarele.

Eaca neica! — — Nu e neica!
Că de-ar fi venitu neicuţa,
L'ar fi cunoscutu leicuţa.
Bine, bine, nu e neica!

Vĕntule, du-te de-i spune,
Că zăbavele nu-su bune,
Că Florica duce dorul
Şi i-a 'nţelenitu ogorul.

Vino Niţule băete,
Ce faci lelea să te-aştepte?
Busuiocul a negritu,
Rosmarinu-a 'ngălbenitu.

Lelea plînge, se jelesce,
Nimeni n'o mai ingrijesce.
Vino Niţule băete,
Ce faci lelea să te-aştepte?

In toată poesia nici unu diminutivu nu este nenaturalu sau forţatu din causa rimei. *Petrele—fetele* s'aru fi rimatu mai bine decăt *pĕtricelele—fetiţele,* deşi amĕndoue nu sunt rime curate; şi *neica—leica* era o rimă tot aşa de bună ca *neicuţa—leicuţa.* Diminutivele sunt dar aci numai desmierdări populare.

O altă regulă negativă ce se poate invĕţà din acelaşi puntu de asemenare intre poesie şi pasiune, este: ca poetul să nu-şi injosească objectul. Dispositiunea poetică se inalţă peste sfera de toate ḑilele; poetul trebue să o menţină la această inlăţime şi să nu o coboare intr'o nivelă inferioară. Cea mai mare atenţiune merită in această privinţă alegerea cuvintelor; unu singuru cuvĕntu comunu este in stare a ucide toată impresiunea frumosului, şi aceasta cu dreptu: fiindcă o asemene injosire din partea poetului probează, că era insuşi lipsitu de entusiasmul poeticu pe care ar voì să-lu descepte in noi. *Si vis me flere, dolendum est primum ipse tibi,* ḑice Horaţu in epistola sa cătră Pisoni.

Iubeam cu fregesime o jună pentru care
Viaţa mi-aşi fi dat'o; dar vai! o am perdutu!
Să fiu iubitu de dĕnsa doream cu infocare,
Dar toat' a mea speranţă ca vĕntul a peritu.

O căt părea de dulce sublima-i sărutare
Eram nebunu de dĕnsa, nu *mințu*, o am iubitu, etc.

Me *costă* c'am perdut'o, me *costă* păn' la viaţă, etc.

— — — —

Ce asunetu mĕ *stirnesce*
In a nopţii grea tăcere?
Mamă bună, en privesce
Cine alin' a mea durere? etc.

— — —

De când n'avuiu *convenire*
Cu tine, formosa ḑină,
Anima mea, de perire
Nu-mi resare ḑi senină.

Angerul vieţei mele:
Tu eşti frumoasa ḑeiţă!
Tu intre supăreri grele
Al meu limanu, *porumbiţă!*

Amoru'n pieptu *sbocotesce*
Şi *poftesce doftorie,*
Dar nimic nu-i folosesce
Făr'tu! — ori cine să vie.
etc.

Se inţelege de la sine, că injosirea este ceva relativu. Totul atĕrnă de la nivela pe care te pui. Cutare cuvĕntu este permisu intr'o poesie populară, fiindcă aceasta incepe cu espresiuni ordinare şi apoi se inalţă in sfera poetică; pe când acelaşi cuvĕntu in mijlocul unei versificaţiuni distinse injosesce şi ucide

frumosul. Farmecul poesiilor populare e distanţa relativă intre ideile de rĕndu, care servescu de fondu, şi intre subita nobleţă de simţimĕntu, care străbate şi se inalţă peste dĕnsele *). Din contra poesiile cele rele de salonu au unu fondu de cuvinte alese, de simţiminte cu pretenţiunea de a fi distinse, şi deodată din inălţimea lor artificială te aruncă câte unu cuvĕntu in injosirea de toate ḑilele, care acum iţi pare indoit de comună.

Unei poesii populare ĕi este permisu a ḑice:

Frunḑă verde de piperu!
Dacă nu e unu mĭsteru
Că eşti Dumneḑeu in ceru,
Dă-mi şi mie ce iţi ceru;
Că nu-ţi ceru vr'unu lucru mare
Să-ţi fie cu supărare,
Nici nu ceru vr'o bogăţie
Ca să-ţi fie cu mănie:
Ci-ţi ceru pe draguţa mea,
Care m'am iubitu cu ea
Din virsta copilărească,
Din coliba părintească.

*) De aci se esplică profunda impresiune, ce producu scenele populare din dramele lui Shakespeare, cu totu cinismul lor.

Frundă verde flori de socu!
Bată-lu crucea de norocu,
Că tot umblă in gropi dăndu
Şi nu dă la toţi pe rĕndu.
Unii cere bogăţie,
Elu le dă drăguţe-o mie;
Unii cere flori de crini,
Elu le dă manunchi de spini.
Nu mai e norocu in lume,
Şi-a perdutu şi elu de nume!

Dar unei poesii de salonu nu-i e permisu a se intitula „geana de lacrimi" şi apoi a ḑice:

Geana-mi de lacrimi e ca o salbă,
Arde-te-aru focul, demonu spurcatu! etc.

Sau cum ḑice altul:

Earăşi am vĕḑut-o, mare Dumneḑeu!
Şi ear in durere e sufletul meu.
Inima imi arde, tĕmplele imi batu,
Sufletul meu sboară, parcă sunt *turbatu!*

Sau cum ḑice Andreiu Mureşanu in „Unu remasu bunu de la Braşovu":

Remăneţi, başti invechite,
Ce ades vĕ cercetam,
P'a voastre ruini *turtite*
Doamne! mult mai cugetam,
Că asemenea ursită
Va fi mie *rĕnduită!*

Tĕmpă, *) frumoasă Sioane!
P'al tĕu vĕrfu cănd me suiam,
Ca in *nescari vii icoane*
Totu *ținutul* revedeam!
Oar lăsa-m'a cruda soarte
Să te mai *calcu păn' la moarte!*

Sau cum ḑice Văcărescu:

Aidi, Romăne! căci e vreme
De cănd țeara ta tot geme,
Suferind rușini și groaze
Sub cumplirea multor *loaze.*
etc.

Dar la ultimul gradu de injosire s'a coboritu unu scriitoru, a cărui versuri cuprindu esemple miraculoase pentru totu ce este neiertatu in poesie. Trebue să ne mărginimu a estrage pentru casul nostru numai căteva rĕnduri din o baladă a sa, intitulată:

TRIUMFUL AMORULUI.

In natura toată totul reposà,
Pănă și chiar *gărla* in albia sa;
Numai o copilă singură veghia
Și 'n tăcerea nopții astfel ea cănta:

---

*) Muntele de lăngă Brașov.

Căntă, că este orfană şi că numai prin onoare poate să dobĕndească pe „Costică“.

Ănsĕ in fereastră bate oare care,
Numai decăt Lisa suflă 'n luminare.
Totu intră 'n tăcere. Unu glasu măngăiosu
In liniştea nopţii vibr'armonios:
— Eu sunt, Eliso, nu te sperià,
Dar aprinde lampa, să vĕdu faţa ta.
— A! tu eşti, Costică? — Eu, angelul meu,
Şi aşteptu d'aseară sub balconul teu.
— Frumoasă purtare! Bine şede, ḑeu!
Să şeḑi toată noaptea sub balconul meu.
— Ci ia lasă gluma, dă-te iute jos,
Şi dă-mi o guriţă, angel radios!
— Să-ţi dau o guriţă, pe fereastră, eu?
Nu mĕ cunosci ăncă, Domnişorul meu.
Eu imi ţiu parola pe care ţi-am datu,
După cununie să-ţi dau sărutatu.
— Dar nici eu parola, Liso, n'am uitatu,
Ci dă-mi o guriţă, căci am ingheţatu.
etc.
— Dă-mi o sărutare, o Elisa mea,
Şi iţi juru, că măne tu eşti soaţa mea!
— Fapte! fapte! fapte! căci de jurămĕntu
Şi de vorbe grase prea sătulă sunt.
etc.
— Adio, Eliso! mĕ ducu să mĕ'necu...
— Adio! veḑi ănsĕ unde-i lacul secu....
etc. etc.

Resultatul este, că a doua ḑi Costică se insoară cu Lisa.

Cine ar fi credutu, că asemene platitudine de mahala să se imbrace vre o dată cu vestmĕntul poesiei?

Şi fiindcă am vorbitu de „Costică“ şi de „Lisa“, să mai considerămu unu altu periculu de injosire al poesiei: numele proprii. In poesiile epice cu fundamentu istoricu numele proprii sunt in mare parte impuse poetului; nu le poate nici evità nici alege. Dar ele in asemene casuri nu strică impresiunea poetică: faptul, că sunt istorice, le dă oare care nobleţă de vechime şi le ridică peste sfera comună. Ănsĕ in poesii lirice numele proprii sunt periculoase. Unele potu trece, d. e. *Elena*, poate din amintirea antichităţii Grecesci, *Maria*, poate din causă că este purtatu de o fiinţă venerată a religiunii creştine etc. Dar cele mai multe injosescu poesia, aducĕndu lectorului mai ăntăi aminte cutare sau cutare persoană foarte prosaică şi comună, care poartă acelaşi nume.

Dar de ce, fetiţă,
Aşa crudă eşti,

De al teu Ioniţă
Nu compătimeşti?

— — —

Imi ḑiceai odată, imi aducu aminte,
Cu o voce dulce, ce mult me 'ncănta:
Te iubescu, Costică, te iubescu ferbinte,
Şi nu-ţi ceru nimica decăt măna ta!

— — —

Doamne cătu e de frumoasă
Lisişoara mea!
Şi căt e de drăgostoasă
Cănd me uitu la ea

— — —

Elisa s'aru putè ḑice, *Lisişoara* e cu neputinţă in poesie; *c'est du style de femme de chambre.*

Ăncă odată; poetul nu are să reproducă realitatea crudă; şi dacă pe amanta sa o chiamă in realitate Ioana sau Lisişoara, atunci să-şi păstreze numele pentru elu, dar să nu-lu pună in poesie, căci prin aceasta şi-o injosesce. De poetu trebue să se ḑică ceea ce ḑicea Schiller de amiciţia junelui Piccolomini:

Căci elu sta lângă mine ca juneța mea
Și din realitate imi făceà unu visu,
Asupra tipelor palpabile
A lucrurilor astei lumi vulgare
Tindĕndu al aurorei magicu vĕlu.
De sufletul lui june, luminate și
Miraculoase deveneau
In ochii mei uimiți, figurele
Banale, seci a le vieței.

3. Cea din urmă asemĕnare intre pasiune și poesie ce ne amu propusu a analizà (pag. 55), este *desvoltarea grabnică și crescĕndă spre culminațiunea finală*, ce o au amĕndoue in comunu.

Pasiunea este o stare abnormală a sufletului omenescu. Incordarea sensațiunilor, prin care se caracterizează, nu poate durà mult fără a pune sufletul in pericolu, și terminarea ei, in proporțiune cu natura acestui afectu, constitue totdeauna o crisă intelectuală și fisică, a cărei scară variază de la plânsu până la nebunie. Șirul fenomenelor pasiunei nu este decât apropierea crescĕndă spre acea catastrofă.

Poesia ne presintă aceeași insușire: și ea are cu necesitate unu puntu de culmina-

ţiune, in care se concentră ideile ei şi pe lăngă care toate celelalte espresiuni erau numai elemente preparatorii, oare cum grade de inălţare; şi de sigur strofa, in care culminează poesia, este şi cea d'intăi, care s'a presintatu in fantasia poetului in momentul concepţiunii şi pentru resărirea căreia poetul a compusu pe celelalte; ea este esinţa, este intĕmplarea poesiei şi totdeodată mĕsura pentru efectul ce-lu produce; de la ea atĕrnă lungimea sau scurtimea opului, de la ea şi tonul, in care este conceputu: atătea strofe şi acea coloare trebue să aibă o poesie, căte şi care se ceru pentru ca strofa culminantă să ne facă impresiunea cea mai mare.

Unu esemplu eminentu de culminaţiune este poesia lui Goethe „Erlkoenig"*):

CRAIUL CODRULUI.

Prin vĕntu, prin codru'n al nopţii sinu
Trece călare tatăl bĕtrănu,
Elu ţine'n braţe copilul sĕu
Şi-l strănge dulce la peptu mereu.

---

*) Traducere de D. N. Schelitti.

Copile dragă, ce teamă ai?
—Tată, nu vedi pe-al codrului craiu
Cu-a sa coronă pe capul seu?
—E ceața numai, copilul meu.

„Copile dulce, mult te-asceptămu,
„Jocuri frumoase hai să jucămu,
„Flori pentru tine am căte'i vreà,
„Rochiți de auru muma ți'a da."

—Tată, pe rege n'ai auditu
In taină căte mi-a făgăduitu?
—Copile-ți pare, te-ai inșelatu,
Prin frundi uscate vĕnt'a suflatu.

„Cu mine dragă de vei venì,
„Fetele mele te vor slujì,
„Fetele mele te-or dismerdà,
„Și'n visuri dulce te-oru legănà."

—Nu vedi tu tată colo cum jocu
A' regelui fete pe negrul locu?
—Uită-te bine, sunt trunchiuri mari
Și crengi cădute din vechi stejari!

„Plăcuta ta față mult o iubescu,
„De nu vii singuru, eu te răpescu."
—Tată, ah tată, măna a'ntinsu,
Craiul pădurei eată m'a prinsu!

Tatăl in spaimă aleargă mereu,
Băiatul geme in brațul seu,
Și cănd in curte elu a intratu,
Mortu pe copilu in brațe-a aflatu,

Ca esemplu va fi tot aşa de lămurită următoarea poesie mai scurtă de Th. Gautier.*)

NORUL.

Sultana vrea să intre in baia din grădină,
Ea ultima sa haină acum a asvĕrlitu,
Şi pĕru'n libertate ca o mantà divină
Pe corpul seu celu fragedu voios s'a respănditu.

Ḑe sus eată Sultanul la dĕnsa că privesce
Şi barba işi desmeardă, ḑicĕndu in găndul seu:
Pe turnu Eunucul aprigu se primblă şi păzesce,
Şi nimeni p'astă lume n'o vede decăt eu.

Dar lucru de mirare! unu noru din ceru respunde
Ḑicĕnd: „şi eu, o doamne, o vĕdu colo de sus,
„Vĕdu sinu-i ce se umflă snb limpeḑele unde
„Şi corpu-i ce nudu şede sub ochii mei espusu."

Ahmetu să făcù galbinu ça luna intristată,
Scose din brău hamgerul cu artă ciselatu...
Sultana favorită in sănge stă 'necată,
Ear norul celu fantasticu pe ceruri a sburatu.

In fine mai reproducemu o dată din publicaţiuni anterioare faimoasa baladă a lui Uhland **)

---

*) Traducere de D. V. Pogor.
**) Traducere de D. V. Pogòr.

BLESTEMUL CÂNTĂREȚULUI.

Erà in vremea veche unu măndru naltu castelu,
Departe păn' la mare pe câmpuri domnea elu;
In juru grădini tufoase cu flori se'ncoronau,
Din ele recoroase cascade se vĕrsau.

Acolo-unu aprigu rege departe 'nvingĕtoru
Pe tronul seu stà galbenu, tăcutu, ingrozitoru,
Căci ce găndesce-i spaimă și ce vede-i mănie
Și ce vorbesce-i moarte și sănge ce elu scrie.

La elu sosiră-odată doi nobili căntăreți,
Albindu unul, ear altul ornatu cu galbeni creți,
Pe celu bĕtrănu cu harfa-i, unu calu mărețu purtà,
Celu tĕnĕru cá o floare, urmăndu voiosu saltà.

Dise atunci bĕtrănul: Curagiu, o fĕtu frumosu,
Gătesce măndre cănturi și glasul celu duiosu,
In plănsu și'n voe bună puternic să căntămu,
P'alu regelui crudu sufletu avemu să'nduioșămu.

In sala cea mărează iat' amĕndoi că stau,
Și regele, regina pe tronuri ascultau.
Celu rege, ca furtuna, e crudu plinu de fiori,
Regina, dulce, blăndă, ca luna dintre nori.

Incepe p'a lui strune bĕtrănul a cănta,
Bogate, mai bogate elu tonuri inalța;
Ear vocea celui tĕnĕru, mai pură și mai vie,
Contrastă cu a harfei profundă armonie.

Ei căntu de libertate, plăcere și amoru,
Bravură și credință, sfințenie și doru;

Ei căntu de totu ce-i dulce şi'n inimă pĕtrunde,
Ei căntu de totu ce-i nobilu şi'n suflete respunde.

S'au stinsu pe ori ce buze ironica zimbire,
Totu cercul care ascultă, se'nchină cu uimire;
Regina transportată, cu sufletu 'ncăntatu,
O roză căntăreţului din sinu au aruncatu.

—Mi-aţi inşelatu poporul—Femeia mi-o răpiţi!
Răcnesce crudul rege, şi toţi stau impietriţi.
Pe tĕnĕru elu atunce cu sabia a lovitu,
Din piept in locu de cănturi roşu sănge a sbucnitu!

Poporul, ca de vĕnturi gonitu, se depărtează,
In braţele harfistului cęlu tĕnĕru ecspirează.
Bĕtrănul trupul palidu pe calu au aşeḑatu
Şi faţa coperindu-i tăcutu s'a depărtatu.

Trecĕndu sub poarta 'naltă elu ănsĕ se opresce
Şi harfa d'o coloană de marmură zdrobesce,
De glasul seu castelul intregu a resunatu
Ş'in astfelu de cuvinte grozav a blestematu:

„Vai voue, bolte 'nalte, subt arcurile voastre
„Eternu să nu resune d'acum căntări d'a noastre!
„Ci numai jale, plănsuri şi paşii cei de sclavu,
„Păn ce geniul resbunării din voi va face pravu.

„Vai voue, grădini măndre, ce'n flori vĕ veseliţi,
„L'acestu capu mortu şi palidu uitaţi-vĕ, priviţi.
„Să vestejiţi ca dĕnsul, să sece ori ce isvoru,
„Şi piatră şi pustie să fiţi in viitoru.

„Vai ţie! aprigu rege cu ochii impietriţi,
„Zadarnic porţi corone de multe biruinţi.

„Să fie alu teu nume etern d'acum uitatu
„Şi adĕncu in intunericu să fie cufundatu."

Aşa ḑise bĕtrănul—Cerul l'au auḑitu,
Şi boltele'su ruine, păreţii s'au zdrobitu.
O singură colonă trecutul atestează,
Ş'aceasta se clintesce spre noapte ca să caḑă.

Grădinele frumoase acum s'au dărămatu,
Nu veḑi copacu cu umbră, isvoarele au secatu;
De regele celu aprigu vr'unu căntu nu pomenesce:
Blestemul căntăreţului astfel se implinesce.

In aceste trei poesii este o *faptă* de catastrofă, care inseamnă culminaţiunea; ănsĕ culminaţiunea există şi acolo, unde poetul arată numai impresiuni interioare. D. e.

Pe a lacului surfaţă
Raḑa lunei se adapă,
Rose palide 'mpletesce
Pintre trestia din apă.

Cerbi se prĭmblă lăngă ţermuri
Sus la ceru cătăndu,
In tufişu deabia se mişcă
Paserea visăndu.

Ochiul meu se pleacă 'n lacrimi,
Prin intreaga-mi fire
Ca o rugăciune trece
O dulce suvenire.

(trad. din *N. Lenau.*)

Ce sburatu, ce vîjiire!
E unu pîlcu de ciocărlii!
Multe flutură prin arbori,
Alte sboară pe cămpii;

Una sus la ceru se urcă
Pe scara căntuluĭ seu;
Ănsĕ cea mai căntăreaţă
S'a ascunsu in peptul meu.
(trad. din *Uhland.)*

Pentru susţinerea opiniunei noastre vomu cità acum, ca şi la paragrafii precedenţi, căteva exemple de poesii rele, a căror eroare consistă in neobservarea regulei de culminare.

Ceea d'intăi eroare in această privinţă se poate comite prin lipsa totală de culminaţiune. Atunci strofele urmează unele după altele fără vre o mĕsură, după care să se aşeḑe şirul lor, aşa incăt strofa din mijlocu ar putè să fie tot aşa de bine cea d'intăi sau cea din urmă şi poesia nu mai produce impresiunea unui intregu, ci a unei inşirări de strofe desunite.

Ăngerelu, sufletu curatu!
A ta roşioară faţă,
Trupu tinerelu delicatu
Mi scurtează-a mea viaţă.

Darurile de la fire
Cu care esci infrumusețită,
Sunt mai sus de omenire,
Prea frumoasă Afrodită!

Nici Minerva, nici Juna,
Ma nici frumoasa Diana,
Nu-e ca tine nici una,
Nici a lui Venus icoana.

Luna e strălucitoare,
Ănsĕ a le sale rađe
Nu-s așa desfătătoare
Ca delicata ta vađă.

A tei frumoși ochișori
Scotu ruge in ver ce față,
Precum face uneori
Soarele in noru roșață.

De a tale dulci cuvinte
De-aru fi inima de peatră,
Sau ori căt de aspră minte
Tot se va muià indată.

Ori ce strofă din această poesie, estrasă earăși din mult-citata „Culesiune“ a studenților Oradiani, se poate scoate din șirul seu și se poate pune in locul ori cărei strofe anterioare sau posterioare, fără a schimba impresiunea.

O altă eroare in contra regulei noastre este lipsa gradaţiunii in culminare. Atunci partea cea mai insemnată a poesiei, impresiunea ei cea mai intensivă, se cuprinde deja la inceputu, şi totu ce urmează este numai o scădere a simţimĕntului: poesia nu merge spre culminaţiune, ci spre decadenţă.

Simţu că consumă fără 'ncetare
Unu focu putinte sufletul meu,
Căte o dată in desperare
Uitu chiar voinţa lui Dumneḑeu.

Insaşi natura aḑi me desparte
De o fiinţă ce o iubescu,
Şi nu potu altfel decăt prin moarte
Ear lăngă dĕnsa să mai trăescu.

Vai! suvenire de fericire
Ăncă păstrează inima mea:
In toate aflu nemulţumire,
Căci eu departe suspinu de ea.

Cum unu poetu adevĕratu, care simte in realitate şi nu simulează numai, ar putè vre odată, după ce a inceputu a ne spune că este aşa de desperatu, incăt uită pe d-ḑeu şi

vrea să se ucidă, să termine ḑicĕndu, că este nemulţemitu şi că suspină!

Aşa este de neapărată observarea culminaţiunii crescĕndе in poesie, incăt nu numai o eroare capitală ca cea precedentă, dar şi unu singuru cuvĕntu, care intrerupe gradaţiunea şi o abate, poate nimicì totu efectul.

—Acela ce te iubesce
Suspină ḑioa, noaptea *mereu*,
Şi tot la tine dĕnsul găndesce,
Căci esci in lume idolul seu.

Dragă Eliso, a sa frumseţe
Şi aru da-o rosa pe chipul teu;
Şi *chiar şi* crinul a sale-albeţe
Pe ceea ce luce in sinul teu.

Aşa dar cela ce te iubesce,
Iţi poate spune *intr'unu cuvĕntu*,
Că pentru tine dĕnsul trăesce,
Căci esci unu *ăngeru p'acestu pămĕntu.*

Credemu că nu mai este de trebuinţă a aduce şi alte esemple de asemene cuvinte fără sensu introduse numai pentru a completa numĕrul silabelor din versu; căci in toate colecţiunile de poesii rumăne se potu găsì

in mare cătăţime şi totdeauna au de efectu de a face poesia imposibilă. Ci ne remâne numai a trage conclusiunea resumătoare din toate esemplele ce le amu studiatu până acum in urma teoriei despre condiţiunea idealá a poesiei.

După ce amu constatatu in poesiile precedente, că se află identitate intre ele şi intre semnele caracteristice ale simţimêntului şi pasiunei, şi totodată că in poesiile cele rele eroarea provenea din ignorarea acestei identităţi: conchidemu prin inducţiune, ceea ce afirmasemu *a priori*, că poesia cea adevĕrată nu este decât unu simţimĕntu sau o pasiune, manifestate in formă estetică.

De aci resultă, că totu ce este productu al reflecţiunii esclusive, politica, morala, teoriile scienţifice, etc., nu intră in tĕrĕmul poesiei, şi ori ce incercare pentru aceasta a fostu o eroare. Esemple sunt din nenorocire prea multe in literatura rumână, pentru a mai avè trebuinţă de o nouă citare in disertaţiunea

noastră. Câteva, adecă cele politice, se află la finea părţii I; pentru altele, şi mai ales pentru falsa aplicare a formei poetice la opiniuni asupra sciinţelor, a patriei, a viitorului, a lui Dumnedeu, etc., ne potu servì de colecţiune esemplară poesiile D-lui Heliade, care cu toată vioiciunea inteliginţei nu arată in scrierile sale nici o inspiraţiune de adevĕratu poetu, ci numai o adunare de reflecţiuni manierate.

Să nu uitămu, că in poeţii cei mari, a căror chemare poetică este mai presus de contestaţiune, in Corneille, Racine, Shakespeare, Schiller, Goethe, nu se află nici unu singuru versu de politică sau de teorii serioase asupră sciinţelor. Nu că poesia ar fi nedemnă de reflecţiune scienţifică sau reflecţiunea scienţifică nedemnă de poesie: dar aceste sfere provinu din operaţiuni aşa de radical osebite a le minţii omenesci, incăt confusiunea lor este cu neputinţă şi anume cu neputinţă intr'o stare sănătoasă a literaturei. Unde se intămplă, este unu simptomu rĕu nu numai pentru literatură, ci şi pentru viaţa publică. Căci ne-

cunoscința osebirei sferelor in literatură merge paralel cu ignorarea competinței autorităților in statu, și când se introducu reflecțiuni politice in poesie, se introducu și fantasii poetice in politică — doue confusiuni, intre cari este greu a decide, care este mai periculoasă.

Scopul lor nu este și nu poate fi de a produce poeți: nici odată estetica nu a creatu frumosul, precum nici odată logica nu a creatu adevěrul. Dar scopul lor este de a ne ferì de mediocritățile, care fără nici o chemare interioară pretindu a fi poeți, și acestu scopu ilu poate ajunge estetica. Căci asemene discipline au doue mari foloase:

Ele indeamnă ântâi pe acelà, care are talentul innăscutu, de a se perfecționà in artea sa, desceptându-i atențiunea la multe particularități importante, pe care altfel le ar fi trecutu cu vederea;

Ele contribue al doilea, a da publicului o měsură sigură pentru a distinge adevěrul de eroare și frumosul de uritu.

In această din urmă privință ne a părutu importantă pentru noi o cercetare critică asupră poesiei rumăne. Căci mica noastră literatură poetică este in pericolu de a confunda acea distingere elementară. Majoritatea poeților rumăni nu merită numele ce și-lu usurpă: din producțiunile lor se vede numai o fantasie seacă de imagini originale și o inimă

goală de simţiri adevĕrate, şi mai bine le ar fi fostu lor şi noue, dacă nici odată nu aru fi luatu pana in mănă şi nu aru fi lăţitu in publicu producţiunile lor nedemne de limbagiul muselor. Căci dacă lipsa de ori ce literatură este unul din semnele de barbarie a popoarelor, o literatură falsă şi urită este celu d'intăi pasu spre degradarea culturei incepĕnde.

Aci devine prima datorie a sciinţei de a se opune in contra reului contagiosu. O critică serioasă trebue să arete modelele bune căte au mai remasu şi să le distingă de cele rele, şi, curăţindu astfel literatura de abundanţa erorilor, să prepare junei generaţiuni unu cămpu liberu pentru indreptare.

ESEMPLE

de

POESII RUMĂNE.

I

POESII LIRICE.

DEDICAȚIE.

Tu care esci perdută in neagra vecinicie,
Stea dulce și iubită a sufletului meu!
Și care odinioară luceai atăt de vie
Pe cănd eram in lume tu singură și eu!

O! blăndă, mult duioasă și tainică lumină!
In veci pintre steluțe te cată al meu dor,
Ș'adese ori la tine, cănd noaptea e senină,
Pe plaiul nemurirei se 'nalță c'unu lungu sboru.

Trecut-au ani de lacrimi, și mulți vor trece ăncă
Din ora de urgie in care te-amu perdutu!
Și doru-mi nu s'alină, și jalea mea adăncă
Ca trista vecinicie e fără de trecutu!

Plăceri dulci a iubirei, plăceri incăntătoare,
Simţiri, mărețe visuri de falnicu viitoru,
V'aţi stinsu intr'o clipală ca stele trecĕtoare
Ce las' unu intunericu adăncu in urma lor.

V'aţi stinsu şi de atunce in cruda-mi rătăcire
N'amu altă măngăere mai vie pe pămĕntu
Decăt să'nalţu la tine duioasa mea găndire,
Steluţă zimbitoare dincolo de morměntu!

Căci mult, ah! mult in viaţă eu te-am iubitu pe tine,
O! dulce desmerdare a sufletului meu!
Şi multă fericire ai revărsatu in mine
Pe cănd eram in lume tu singură şi eu!

Frumoasă ăngerelă cu albe aripioare!
Precum unu visu de auru in viaţă-mi ai lucitu,
Şi'n ceruri cu grăbire, ca unu mirosu de floare,
Te-ai dusu, lăsăndu-mi numai unu suveniru iubitu.

Unu suveniru, comoară de visuri fericite,
De scumpe şi ferbinte şi dulce sărutări,
De ḑile luminoase şi indumneḑeite,
De nopţi Veneţiane şi pline de 'ncăntări.

Unu suveniru poeticu, corona vietii mele,
Ce măngăe şi 'nvie duioas' inima mea,

Și care se unesce cu harpele din stele
Când mĕ inchinu la tine, o! dragă lină stea!

Tu dar ce prin iubire, la'alu iubirii soare,
Ai deșteptatu in mine poetice simțiri,
Primesce'n altă lume aceste lăcrimioare
Ca unu resunetu dulce de-a noastre dulci iubiri!

SONETU.

Peste țermuri depărtate
Vedi tu riul călătoru
Cum in valuri turburate
Se asvărle 'n izvoru?

P'alui maluri singurate
Vedi cum vĕntul mugitoru
Mișcă trestia ș'o bate
Șuerănd ingrozitoru?

Riu-i viaţa-mi sbuciumată,
Ş'acea trestie mişcată
E-alu meu sufletu durerosu;

Viitorul ce m'aşteaptă
E pustia cea deşartă
De pe malul nisiposu.

PRIVESCU.

Privescu cerul in uimire,
Apoi mĕ'ntorcu şi privescu
Cu totu sufletu'n privire
Ochi-ţi d'unu azuru cerescu.

Şi nu potu de a nu-ţi ḑice:
Ochii tĕi, scumpu angerelu!
Sunt, ah! crede p'unu ferice,
Doue picături de ceru.

Picături!.. dar fie-care
Este unu adâncu misteru,
Fie-care e unu soare,
Fie-care e unu ceru!

Picături in suprafață,
Dar ca spaciul fără fundu,
Căte lumi in a lor ceață
Și-adăncime se ascundu!

Fericirea mea e mare,
Ah! mĕsoar-o'n ochii mei:
Universul *unu* ceru are,
Eu am *doue* 'n ochii tĕi!

CINEL-CINEL.

Păstorul dice: Cinél-cinel,
Copilei june de lăngă el.
„Doue steluțe cu raze line
„Lăsat-au ceriul plinu de lumine,
„Și pe-a ta frunte ele au cădutu.
„Ghici, drăgulițâ, că le sărutu."

Nu ghici 'ndată
Gingașa fată
Și pe o c h i dulce fu sărutată.

Păstoriul dise ăncă: Cinel,
Copilei blănde de lăngă el.
„O vedi inchisă, rumena floare,

„Cum se deschide, vedi lăcrimioare,
„Şi pe-a ta faţă ea s'au născutu.
„Ghici, drăguliţă, că o sărutu."

Nu ghici 'ndată
Vesela fată
Şi pe guriţă fu sărutată.

Păstoriul dise eară: Cinel,
Copilei mândre de lângă elu.
„Albe, rotunde, doue-aripioare
„Ne'ncetatu saltă la ceru să sboare,
„Şi tu'n robie le-ai tot ţinutu.
„Ghici, drăguliţă, că le sărutu."

Nu ghici 'ndată
Rumena fată
Şi pe sinu fragedu fu sărutată.

DORU.

Bate vĕntul, bate tare,
Bate de la rĕsăritu
Și-mi aduce doru de mare,
Doru de lungu călătoritu!

Duce-m'ași atunci in lume
Fără să mĕ mai oprescu,
Prin pustiuri fără nume,
Mari ca golu-mi sufletescu!

Duce-m'aşi viaţa toată,
Ca să scapu d'al vieţei chinu,
Păn' in lumea ceea-l-altă,
D'unde cei duşi nu mai vinu!

Ş'atunci pe pămêntu, atunce
Acei care m'au iubitu
Să insemne cu o cruce
Locul unde m'am opritu!

UNEI DOAMNE.

De se va 'ntěmpla s'ajungă aste rěnduri păn' la tine
Şi citindu-le să cugeţi făr' de voia ta la mine,
Nu găndì că sunt in doliu cufundatu şi plinu de doru,
Căci te'nşeli, dacă vei crede, că duioasa mea simţire
Căutăndu a ta presinţă şi'ntălnindu a ta privire
A doritu al teu amoru.

Tu nu erai, de căt umbra ce-mi servia de apărare,
Ca să nu-mi topească ochii radele nemuritoare
Din sufletul, ce iubescu;
Tu nu erai, de căt pănza tot d'auna suspendată,
Subt care ascundea suspinul a mea inimă'nfocată
Privindu chipu'i ăngerescu,

Negreşitu, ai ochii negrii şi sprĕncenele arcate,
Faţa albă şi pe umeri doue plete aruncate
D'unu negru posomoritu!
Dar ce vrei! Sunt unu selbaticu d'o natură necioplită!
Mie-mi trebuie unu sufletu, ear nu piele lustruită,
Ca să nu moru de uritu!

NU VEḌI TU!

Nu veḍi tu a ta durere
Cum te 'mpinge spre mormĕntu,
Çat' aiurea măngăere,
Fete'su multe pe pămĕntu!

Mai găsì-vei tu sub soare
Unu pĕru negru-unu chipu iubitu,
O ḍină fermecătoare
Ce te-ar face fericitu!

—Şi cu alt' aici sub soare
Aşu putè fi norocitu,
Dar cu alta fi-voiu oare
Aşa de nefericitu?

SENINU ŞI FURTUNĂ.

Noaptea profundă
In ea cufundă
Pămĕntul june reinfloritu,

Bolta senină
Blăndă lumină
Varsă din sinul seu auritu;

Si totul tace,
Divină pace
Peste natură domnesce linu,

Dar o furtună
Geme şi tună
In alu meu sufletu sdrobitu de chinu.

Ah! Nici o rază
Nu luminează
Noaptea profundă ce m'a coprinsu,

Inima-i ruptă
Dè lunga luptă
Çe amoru şi ură crudu au incinsu.

VECINA NOASTRĂ.

Când te arăţi tu la fereastră
Cu unu aeru gânditoru,
Doamne! ḑicu: Vecina noastră
S'o sărutu ş'apoi să moru!

Amu visatu unu visu ferice
Noaptea de ala-l-tăieri,
Dumneḑeu părù şi-mi ḑice:
„Voiu să-ţi dau ori ce tu ceri,

„Vei tu auru? Vei putere?
Glorie, coroni, măriri?
Din a cerului avere
Din ce vei, impărtășiri?

„Muritoru prin soarta voastră,
Eu te facu nemuritoru!“
—Doamne! ḑicu: Vecina noastră
S'o sărutu ș'apoi să moru.

O VICTIMA.

„Ți se va erta mult“
„Căci ai iubitu mult.“

Albă cu ochii negrii și dulce ca o fee,
Unu capu blondinu de ăngeru pe umeri de femee,
Atăt era de pală ș'atăt de gănditoare,
Căt s'ar fi ḑisu o umbră, streină călătoare,
Sau geniu ce se lasă din ceriuri pe pămĕntu
Și merge să jelească virtutea p'unu mormĕntu.
La gătu purta o cruce, simbolu de sărăcie,
Și'n inimă durerea, eternă bogăție,
Acelor ce pe lume se ḑicu desmoșteniți.
Vai! negreșit aleșii, sunt cei nefericiți!

Sfiosu 'i—era suspinul și glasul tristu, dar dulce!
Să fie căntul serii, ce plănge și se duce
Să'și verse voluptatea p'unu locu mai fericitu?

Să fie cea din urmă oftare de iubitu,
Suspinul unui sufletu ce 'n ultimul avĕntu
Işi mai intoarce ochii cu milă spre pămĕntu?

Dar iat'o se redică, şi pală, inspirată,
Suspină cu putere p'o notă desolată
Unu căntecu, ce se pierde prin umbre tresărindu
Ca dorul şi speranţa proscrisului murindu.

„Amoru, scăntee smulsă din radele ceresci!
Tu care dăndu vieaţa şi moartea pregătesci;
Fiinţa ta de flacări ca geniul proscrisu
Şi'a suspendatu locaşul pe margini de abisu
Căt inima, ce sboară spre elu şi se ridică,
Se'ntoarce 'ngălbiuită de jale şi de frică,
Şi strănsă violată de braţu-ţi nevĕdutu,
Ca undele perdute p'unu riu necunoscutu,
Alunecă din sinul plăcerii d'aurite
Pe braţele durerii de lacrimi vestejite,
P'alu cării patu veghiază, suspină şi tresare
Căinţa, gelosia şi cruda desperare.
Căci unde'i muritorul, vai! care n'a gustatu
Din cupa ta veninul?—Şi cin' s'a lăudatu,
Când furiile soartei pe capu'i se ridică,
Să'şi fi privitu ruina in faţă fără frică
Şi fără remuşcare?—Suspinul infortunii
Nu'i tănguiosu şi dulce ca glasul rugăciunii,
Ci tristu, amaru ca dorul, ce geme p'o ruină,
Şi negru ca o noapte, lipsită de lumină!“....

A candelii lucire d'o dată tremurâ,
Iar dulcea creatură tăcù şi espirâ!

NEPASARE.

Marea geme şi vuesce
    Şi s'asvărle'n sus şi'n jos,
Cerul tună şi trăsnesce,
    Vêntul urlă fioros.

Vasul fragedu se despică,
    Valuri negre-lu invělescu,
Când spre nouri ilu ridică,
    Când in funduri ilu isbescu.

Şi pe vasu in desperare
    Toţi alergă nesfirşit,
Nicăiri nu vědu scapare,
    Groaza morţii i-a lovitu.

Şi ochirĭ şi braţe mute
Ridicu spre Mântuitoru,
Să se'ndure să-i ajute
Cu cerescu-i ajutoru.

Singuru, fără de mişcare
De catargu stau reḑimatu
Şi privescu cu nepăsare
Oceanu 'nfuriatu,

Căci puţin imi face mie,
Dacă marea m'a 'ngropà,
Sau de inima-mi pustie
Pe pămĕntu voiu mai purtà.

II

FABULE ȘI EPIGRAME.

Toporul și pădurea, de *Gr. Alexandrescu*

Momița și doue mițe, de *A. Donici.*

Epigramu, de *I. Vacarescu.*

Țiganul și purcelul, de *Gr. Alexandrescu*

Racul, broasca și știuca, de *A. Donici.*

Epigramu, de *I. Negruzzi.*

Cănele și cățelul, de *Gr. Alexandrescu.*

Lupul și Cucul, de *A. Donici.*

Epigramu, de *N. Nicoleanu.*

Măgarul rĕsfățatu, de *Gr. Alexandrescu.*

TOPORUL ŞI PĂDUREA.

Minuni in vremea noastră nu vědu a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne şi dobitoace,
Nu remăne indoială; pentru că de n'ar fi,
    Nici nu s'ar povestì.
Şi caii lui Ahilu care prooroceau,
Negreşit că au fostu, de vreme ce'lu trăgeau.
Intemplarea ce sciu şi voiu s'o povestescu,
Mi-a spus'o unu bětrănu pe care ilu cinstescu,
    Şi care imi ḑicea,
    Că şi elu o scià
    De la strămoşii lui,
Care strămoşi ai lui ḑicea şi ei c'o sciu
De la unu altu strămoşu ce nu mai este viu,
Şi p'ai cărui strămoşi, ḑĕu nu pociu să vi'i spuiu.

Intr'o pădure veche, in ce locu nu ne pasă,
Unu ţeranu se dusese să'şi ia lemne de casă.

Trebue să sciţi ănsĕ, şi pociu să dau dovadă,
Că pe vremea aceia toporul n'avea coadă.
Astfelu se incepu toate: vremea desevirşasce,
Ori ce inventă omul, ori ce spiritul nasce.
Aşa ţeranul nostru, numai cu feru 'n mănă,
Incepù să sluteascĕ pădurea cea bĕtrănă.
Tufani, palteni, ghindari se ingroziră foarte:
„Tristă veste, prieteni, să ne gătimu de moarte,
Incepură să ḑică: toporul e aproape!
In fundul unei sobe ţeranu-o să ne 'ngroape!"
—„E vre unul d'ai nostri cu elu ca să'i ajute?"
Ḑise unu stejaru mare, ce avea ani trei sute
Şi care era singuru ceva mai la o parte.
—„Nu."—„Aşa fiţi in pace: astă dată avemu parte
Toporul şi ţeranul alt n'o să isbutească,
Decăt să ostenească."

Stejarul avù dreptate:
După multă silinţă, cercări indelungate,
Dăndu in dreapta şi 'n stănga, cu puţină sporire,
Ţeranul se intoarse fără de isbutire.

Dar cănd avù toporul o coadă de lemnu tare,
Puteţi judecà singuri, ce tristă întĕmplare!

Istoria aceasta d'o fi adevĕrată,
Imi pare că arată,
Că in fieşi ce ţeară
Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aducu străinii, ci ni le face toate
Unu pămănteanu d'ai nostri, o rudă sau unu frate.

MOMIŢA ŞI DOUE MIŢE.

In a momiţelor ţară,
Ce mai nu are hotară,
Odată judecătoare
Era o momiţă, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpăna céa de dreptate.
Şi iată că la momiţă
Se arată doue miţe,
Zgăriete, incruntate,
In prigonire de moarte,
Părăsindu alu seu lăcaşu
Pentr'unu bulgăre de caşu.
Una strigă: „Socotesce!
Caşu eu l'am fost ochitu."
Alta ţipă: „Hotăresce!
Caşu eu l'am dobănditu."
„Staţi!" le ḑise lor momiţa,

„In cumpăna de dreptate
Se va lămurì fiinţa
Pricinii de caşu urmate.“
Apoi caşu dreptu in doue,
Rumpăndu'lu ea pre-frumos,
Au pusu intru amăndoue
Cumpene căte unu boţu.
Dar cănd cumpăna rădică,
Vede c'o parte'i mai mică;
Muşcă, cearcă, chibzuesce,
Şi bine nu nimeresce.
Acum partea cea muşcată,
Nu trăgea ca ceealăltă.
Muşcăndu ear din acea grea,
Tocma drept nu nimerea.
Şi aşa pănă'n sfărşitu
Tot in cumpene au trasu;
Ear miţele s'au trezitu,
Că din caşu n'a mai remasu.

EPIGRAMU.

Căutătura-ți va resboiu,
Zimbirea-ți cere pace:
Și să mĕ'npacu cu tine voiu,
Dar să mĕ batu—imi place!

ŢIGANUL ŞI PURCELUL.

Când s'au liberatu ţiganii, in anul de la Christos
O mie şi...nu sciu câte; unul din ei, omenosu
Vrù şi elu să libereze pe unu porcu ce ilu avèa
Şi in jugu de multă vreme lângă şatră ilu ţinea.
Ilu chemâ dar şi ii ḑise: „porcule, purcelul meu,
Cunoscu insumi din cercare jugul cât este de greu.
De aceea te facu liberu; d'acum poţi a vieţuì
Or cum ţi-o plăcea, şi hrana singuru a ţi-o dobândì.“

„Să trăesci! ânsĕ stăpâne, in grădini pociu eu intrà,
Pepeni, dovlecei şi verze fără grijă a mâncà?“—
„Ba nu, astea sunt oprite“—„Aşa dar iţi mulţumescu,
„Cu unu sfertu de libertate drept să spuiu nu mĕ'nvoescu.
„Ba credu chiar că e ruşine, când toţi porcii au trăitu
„La coşare in robie, să esu eu mai osebitu,

„Să'mi redicu mai presus botul şi de treapta lor să fugu
„Ş'apoi ce ar dice boii vědĕndu-mă fără jugu?“

Uni 'nţelegu libertatea ca porcul celu ţigănescu;
Alţii deprinşi cu robia de ea greu se despărţescu.

RACUL, BROASCA ŞI ŞTIUCA.

Racul, broasca şi o ştiucă
Intr'o ḑi s'au apucatu
De pe malu in eazu s'aducă
Unu sacu cu grău incărcatu,
Şi la elu toţi se inhamă:
Tragu, intindu, dar iau de samă
Că sacul stă neclintitu,
Căci să trăgea neunitu.
Racul inapoi se dà,
Broasca tot in sus saltà,
Ştiuca foarte se isbià,
Şi nimic nu isprăvià.
Nu sciu cine'i vinovatu;
Ănsě pe căt am aflatu,
Sacul in eazu nu s'au trasu,
Ci tot pe locu au remasu.

Aşa'i şi la omenire,
Cănd in obştii nu'i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu isbăndă şi cu pace.

EPIGRAMU.

Adio frumoase bucle, adio amoru ferbinte,
Eu mĕ despartu de tine
Cu sufletul sdrobitu;
Cu mai puţin amoru, dar cu mai multă minte,
Unu altul decăt mine
Va fi mai fericitu.

CĂINELE ŞI CĂŢELUL.

„Cât imi sunt de urite unele dobitoace,
Cum lupii, urşii, leii, şi alte căte-va,
Care credu despre sine că preţuescu ceva!
    De se tragu din neamu mare,
    Asta e o 'ntĕmplare:
Şi eu poate sunt nobilu, dàr s'o arĕtu nu'mi place.
Oamenii spunu adese că 'n ţeri civilisate,
    Este egalitate.
Toate iau o schimbare, şi lumea se cioplesce,
Numai pe noi măndria nu ne mai părăsesce.
Căt pentru mine unul, fieşte cine scie,
    C'o am de bucurie,
Când toată lighioana măcar şi cea mai proastă
Căine sadea imi ḑice, ear nu *domnia-voastră.*"
Aşa vorbeà dĕ-ună-ḑi cu unu bou oare-care,
Samson dulău de curte ce lătrà foarte tare.

Căţelûl Samurachi, ce şedeà la o parte
Ca simplu privitoru,
Audindu vorba lor,
Şi că nu au mănie nici capriții deşarte,
S'apropiă indată
Să'şi arĕte iubirea ce are pentru ei:
„Găndirea voastră dise, imi pare minunată,
Şi simţimentul vostru ilu stimezu, fraţii mei“
—„Noi fraţii tĕi, respunse Samson plinu de mănie,
Noi fraţii tĕi, potae?
O să-ţi dămu o bătae
Care s'o pomenesci.
Cunosci tu cine suntemu, şi ţi se cade ţie,
Lichea neruşinată, astfel să ne vorbesci?“
—„Dar diceaţi...“ „Şi ce-ţi pasă? Te'ntrebu eu ce diceamu?
Adevĕrat vorbeamu,
Că nu iubescu măndria şi că urescu pe lei,
Că voiu egalitate, — dar nu pentru căţei.“

Aceasta intre noi adese o vedemu,
Şi numai cu cei mari egalitate vremu.

LUPUL ŞI CUCUL.

„Remăi sănătosu, vecine!“
A ḑisu lupul cătră cucu,
„Aceste ţeri de rĕu pline
Le părăsescu şi mĕ ducu.
Nu mai potu trăì aice,
De omu, căne prigonitu:
In Arcadia ferice
Este codru de trăitu,
Unde aurita vreme
Impărăţesce deplin,
Unde lupul nu se teme
De năpăstile ce'i vinu.
Acolo nu sunt resboae,
Toţi in pace vieţuescu:
Omul este blăndu ca oaea,
Ear cănii nici hămăiescu.“

—„Cale bună, măi vecine!
Dar te rogu să-mi spui curat:
Naravul nu-ţi iei cu tine?
Şi colţii ai lepădatu?“
—„Să'i lepădu? da cum se poate!“
—„Apoi ţine minte, frate,
Că la viitoarea iarnă,
Ai să remăi fără blană.“

Şi aşa s'au intĕmplatu
Precum cucul i-a căntatu.

Intre oameni ear sunt unii
Cu colţi de lupu inzestraţi;
Ori in care parte a' lumii
Ei vor fi tot ne'mpăcaţi.

EPIGRAMU.

Dacă viața este unu visu,
Dacă de ceea ce-ți este scrisu
Nu-i cu putință să fii păzitu:
De ce atâta grije și chinu?
Ia-ți cupa frate, umple-o cu vinu
Și bea, visează până'n sfârșitu!

MĂGARUL RESFĂŢATU.

Unu măgaru vědù odată
P'al seu stăpănu că dormeà,
Şi s'apropiè indată
Binişor a-lu măngăià.
Dar să sciţi, că dinainte
Era tristu şi supěratu;
Căci vedeà, cu ce cuvinte
Măngăia invederat
Unu căţeluşu micu din casă,
Glume jocuri ce'i făcea
Şi cu děnsul tot la masă
Ḑioa, noaptea petreceà.

„O ce rea nenorocire!"
Işi ḑiceà bietul măgaru,

„De ce astă osebire?
Are potaea vr'unu daru?
Eu că alergu pănă seara,
Că muncescu necontenit,
Aru cu boii toată vara:
Şi de fĕnu chiar sunt lipsitu,
Ba adesea şi ciomege
Pe spinare că-mi căştigu.
Asta este a mea lege,
Să mĕ ierte, surda strigu.
Blestematului de căine,
Căci ii joacă imprejur,
Ĕi dau cea mai bună păne,
Şi pe mine toţi mĕ'njuru.
Dacă linguşirea èste
Mijlocul d'a 'naintà,
Să mĕ ducu dar fără veste
Ca şi dĕnsul a'i săltà."

Cugetăndu astfel in sine,
Vine, calcă 'ncetişor
Şi cănd s'apropie bine,
Ilu lovesce c'unu picioru
Atăt de greu in spinare,—
(Ba ăncă alăturăndu
Drăgăstosul glasu ce are,
Ca mai multu să'i placă vrĕndu)—
Incăt omul de mirare
De durere stăpănitu,
Strigă, se vaită tare:
„Săriţi că m'a prăpăditu!"
Slugele alergu indată,

Pe jupănu ilu ciomăgescu,
Că e *Măgaru* ii arată,
Cu tufele'i mulţemescu.

Nu siliţi natura;
Veţi fi neplăcuţi
Cu talentul care
Nu sunteţi născuţi.

III

BALADE.

Mihaiu scăpăndu stindardul, de *D. Bolintineanu.*

Fĕtu-Logofĕtu, de *V. Alexandri.*

Umbra lui Mircea, de *Gr. Alexandrescu.*

Mircea la bătae, de *D. Bolintineanu.*

Barcarola, de *A. Sihleanu.*

Capul Avarilor, de *D. Bolintineanu.*

Ceasul rĕu, de *V. Alexandri.*

Ucigașul fără voe, de *Gr. Alexandrescu.*

Mărioara, de *D. Bolintineanu.*

Banul Mărăcină, de *V. Alexandri.*

Daniil Sihastru, de *D. Bolintineanu.*

Gondola, de *G. Crețeanu.*

Groza, de *V. Alexandri.*

MIHAIU SCĂPĂNDU STINDARDUL.

Noaptea se intinde şi din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vĕrsa.

Dar setosu de lupte, in văi depărtate,
Unu erou in noapte ăncă se mai bate.

Singuru elu se luptă in acele văi,
Unde măna morţii a culcatu pe-ai sei.

Dar sub mii de braţe trebue să cadă:
Trece printre Unguri fără ca să-l vadă;

Şi stindardul ţĕrei el infăşurăndu,
Către sinu il stringe inapoi cătăndu:

Şi in umbra nopţii armasaru-i sboară
Ca o 'nchipuire albă şi uşoară.

Spre o apă lată calul s'a 'ndreptatu;
De maghiari resboinici fuge 'nconjuratu.

Luna după dealuri mergĕndu să se culce,
Ĕi arată calea şi-i suride dulce.

Cei ce il preurmă se oprescu pe maluri;
Dar Mihaiu cu calul se aruncă-n valuri

Şi de ceea parte singuru ajungĕndu,
Elu imbrăţişează calu-i spumegăndu:

Apoi scoate frĕul ăncă albu de spume,
Şi ĕi dice: „Liberu mergi de-acum in lume!“

FĔT-LOGOFĔT.

—O! Fĕt-Logofete
Cu netede plete,
Cu pĕrul de aurŭ!
Stăi, te odihnesce
Că'n dealu te pĕndesce
Unu negru balaurŭ.

—Frumoasă fetiță
Cu lungă cosiță,
Cu mĕndru colanu!
De dĕnsul n'am teamă,
Căci am pe-a lui seamă
Voinicu busduganu.

—O! tĕnĕru semeţe
Cu blânde mândreţe,
Cu ochii de focu (!)
Balauru'i mare
Şi milă nu are...
Stăi, ah! stăi pe locu.

—Luceaferu din stele
Cu-ochi de porumbele,
Cu faţă de crinu!
Toţi zmeii din lume
Se'nchinu l'al meu nume
Tremuru şi-se 'nchinu.

—Viteze vestite
Cu arme-aurite,
Cu dulce cuvĕntu!
El peste munţi calcă,
Şi'n ceru are o falcă
Ş'una pe pămĕntu.

—Pasĕre de munte
Cu salbă pe frunte,
Cu salbă de flori!
Murgul meu când sare,
Trece peste mare
Şi sboară prin nori.

—O! Fĕt-logofete
Cu netede plete,
Cu glasul cerescu!
Nu te dù de-aice,
Nu te dù voinice,
Că eu te iubescu!

—Frumoasă fetiţă
Cu lungă cosiţă,
Cu sinu feciorescu!
Pentru-a ta iubire
Fală sau peire
Vreu se dobăndescu!

UMBRA LUI MIRCEA.

LA COZIA.

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către ţermul din protivă se intindu, se prelungescu,
Ş'ale valurilor măndre generaţii spumegate
Zidul vechiu al monastirei in cadenţă il isbescu.

Dintr'o peşteră, din ripă, noaptea ese, mě 'npresoară:
Depe muche, depe stăncă, chipuri negre se coboru;
Muschiul zidiului se mişcă...printre iarbă se strecoară
O suflare, care trece ca prin vine unu fioru.

Este ora nălucirei: unu morměntu se desvelesce,
O fantomă 'ncoronată din elu ese... o zărescu...
Ese.. vine către ţermuri... stă... in preajma ei privesce...
Riul inapoi se trage... munţii věrful işi clătescu.

Ascultaţi...! marea fantomă face semnu... dă o poruncă...
Oştiri, taberi fără numěru imprejuru'i inviesu......
Glasul ei se 'ntinde, cresce, repetatu din stâncă 'n stâncă,
Transilvania 'l aude, Ungurii se iparmesu.

Oltule, care ai fostu marturu vitejiilor trecute
Şi puternici legioane p'a ta margine-ai privitu,
Virtuţi mari, fapte cumplite, iţi sunt ţie cunoscute,
Cine oar' poate să fie omul care te-a 'ngrozitu?

Este elŭ cum ilŭ arată sabia lui şi armura,*)
Cavalerŭ de ai credinţei, sau alu Tibrului stăpânu,
Traian, gloria Romei ce se luptă cu natura?**)
Uriaşu e alu Daciei, sau e Mircea celŭ bětrânu?

Mircea! imi respunde dealul; Mircea! Oltul repetează;
Acestu sunetu, acestu nume valurile ilu primescu,
Unul altuia ilu spune, Dunărea se 'nsciinţează,
Ş'ale ei spumate unde către mare ilu pornescu.

Sărutare umbră veche! primesce inchinăciune
De la fii ai României care tu o ai cinstitu.
Noi venimu mirarea noastră la morměntu-ţi a depune;
Veacurile ce 'nghitu neamuri alu teu nume l'au hrăpitu.

*) In biserica de la Cozia Mircea este zugrăvitu in costumu de Craciatu.
**) Pe malul dreptu alu Oltului se vede drumul făcutu de Traian.

Rvna-ți fù neobosită, indelung' a ta silință:
Pănă l'adănci bĕtrăneţe pe Romăni inbărbătaşi;
Ănsĕ, vai! n'a ertatu soarta să 'ncununi a ta dorință,
Şi-alu teu nume moştenire libertăţi să ilu laşi.

Dar cu slabele-ţi mijloace faptele-ţi sunt de mirare:
Pricina, nu resultatul, laude ţi-a căştiga:
Intreprinderea-ţi fù dreaptă, a fostu nobilă şi mare;
De aceea alu teu nume va fi scumpu şi nepătatu.

In acelu locaşu de peatră, drumu ce duce la vecie,
Unde tu te găndesci poate la norodul ce-ai iubitu,
Cătă ai simţitu plăcere cănd a lui Mihai soţie*)
A venitu să-ţi povestească fapte ce l'au strălucitu!

Noi citimu luptele voastre, cum privimu vechea armură
Ce unu uriaşu o dată in resboae a purtatu;
Greutatea ei ne apucă, trece slaba-ne mĕsură,
Ne'ndoimu dac'aşa oamenii intru adevĕru au statu.

. . . .

Au trecutu timpi acei, timpi de fapte strălucite,
Ănsĕ triste şi amare; legi, naravuri se'ndulcescu:
Prin sciinţe şi prin arte naţiile infrăţite
In găndire şi in pace drumul gloriei găsescu.

---

*) Doamna Florica soţia lui Mihaiu este ingropată in acelaşi mormĕntu cu Mircea, după cum arată inscripţia de pe peatră.

Căci resboiul e biciu groaznicu, care moartea ilu iubesce
Şi ai lui săngeraţi dafini naţiile ii plătescu;
E a cerului urgie, este focu care topesce
Crăngurile inflorite, păduri care ilu hrănescu.

. . . .
. . . .

MIRCEA LA BATAE.

Armia maghiară ţeara a 'nvělitu,
Soarele vědĕnd'o a ingălbinitu.

Dar bĕtrănul Mircea nu se inspăimĕntă:
Cu o mică ceată de voinici s'avĕntă.

Nu că elu voesce ţeara a scăpa:
Ci va să 'mplinească datoria sa.

Unde este timpul celu de bărbăţie,
Când murea Românul pentru o datorie!

Pe unu calu ce muşcă spuma in zăbale
Printre ḑi şi noapte el işi face cale,

—„Frații mei! vorbesce falnicul bĕtrănu,
Dumnedeu voit-a ca să moru romănu.
Celu ce a sa viață țĕrei sale 'nchină,
Pere ca lumina intr'a sa lumină.
Ce e 'n viața țerei viața unui omu?
Ce e 'n primăvară floarea unui pomu?
Ceea ce prin stele este-o stelioară
Și-n nemărginire unu minutu ce sboară.
Șoimul când se vede prinsu de vĕnători
Spunu că iși sfaramă cuibu și puiori.
Astfel decăt lanțul brațul să le 'ncingă,
Ce-i romănu, ce-i nobilu astădi să se stingă."

Unde este timpul celu de bărbăție,
Când murea Romănul pentr'o datorie?!

BARCAROLA.

A misterului mireasă,
Cu vii stele imprejur,
Măndră stă ca o crăeasă
In palatul sĕu d'azur.

Valul doarme, vĕntul tace;
Singuru numai eu veghezu,
Şi in barca mea imi place
L'a mea dulce să visezu.

Vino, aură iubită,
De mĕ mĕngăe uşor,
Păn' la vremea mult dorită
Cănd in braţei am să sboru.

Treceți ceasuri cu grăbire;
De dorinți suntu sfășiatu;
Și tu, scumpă nălucire,
Dă-mi semnalul așteptatu.

Ah! ce vědu, nu mě-nșelu oare?
Unu ce filfie pe malu?
Dar, — e umbra-i răpitoare
Ce se scaldă intr'unu valu.

Mișcă, barca mea ușoară,
Tăiați unda, voi lopeți,
Și tu vesel inimioară
De iubire să te 'mbeți.

La a nopții neguroase
Poartă neagră d'abanosu
Bate zorile sfioase
Cu-alu lor degetu aurosu.

Věntul sufiă, valul muge—
S'a stinsu scumpul meu deliru!
Dar in barca mea ce fuge
Mě măngăiu c'unu suveniru...

CAPUL AVARILOR.

Prin văile Carpaţilor
Misterici, neguroase,
Trecea capul casacilor
Cu garde numeroase.

Zăresce lăngă-o peşteră
Dĕrămături romane,
Unu templu de-albă marmură
Al Junei daciane:

Iar luna, sufletu umbrelor,
Pe-o neagră stăncă-apare
Şi varsă focu pe feţele
Columnelor bizare.

In vestibulul templului
Se vĕdu mai multe stane,
Cu chipul guvernorilor (!)
Ai Daciei traiane.

Dar turma călĕtorilor
Vĕḑĕndu-le hulesce,
Şi capul lor, cu furie,
Descalecă, vorbesce:

„Cât mi-or lovi vederile
Aceste chipuri mute,
Nu potu să'mpacu eu inima-mi
Cu visele-mi plăcute!"

Elu ḑice, trage paloşul,
Spre chipuri apoi trece,
Lovesce-o stană repede
Pe sinul ei cel rece.

Atunci in aeru stelele
Cu nori apoşi se 'ngână,
Iar stana 'nalţă repede
Pe dĕnsul recea-i mână,

Se mişcă toate stanele,
Păşescu spăimĕntătoare,
Şi-n noapte calcă, sfarmă
Barbarii sub picioare.

CEASUL REU.

Pe celu dealu pe coaste
Trece-o măndră oaste,
Oaste de Romăni!
Tot voinici de frunte,
Care mergu să'nfrunte
Oarde de păgăni.

Iar pe-o culme verde
Ce 'ntre munţi se perde,
Stau de mi-i privescu
Doue surioare,
Albe lăcrimioare,
Care mi-i jălescu;

—Veḍi tu, surioară,
Oastea se coboară
Colo pe costișu.
Veḍi-o cum pĕtrunde
Pe rĕndu și s'ascunde
Colo 'n stejerișu.

Vai! nu se mai vede!
Cine, cine-a crede
Grija ce ducu eu,
Oastea că-i purtată
De bĕtrânul tată
Și de dragul meu?

Ei se ducu in vale
Unde țeara 'n jale
Geme cu amaru,
Căci au intratu eară
Sabie in țeară,
Paloșu de Tătaru.

De pe munți in poale
Cu armele goale
Ei mi se coboru!
Și p'in cea urdie,
Dragă, a se fie
Mare multu omoru!

Că tata bĕtrănul
Nu cruţă păgănul
Cănd s'aruncă 'n focu,
Elu e Romănu tare
Ca Stefan celu mare,
Şi omu cu norocu.

Pentru elu n'am teamă;
Dar imi facu de teamă
Cănd stau de găndescu
La dragul Lisandru,
Că-i unu copilandru,
Şi mult ilu iubescu!

Elu n'au vĕnatu ăncă
Decăt şoimi de stăncă,
Cerbi cu coarne mari;
Ş'acù 'ntăia oară
Face, surioară,
Goană de Tătari.

Ş'aşa mult mi-e frică
Ş'inima-mi se strică
Cănd găndescu la elu,
Că mult, mult ĕi place
Vitejii a face,
Scumpul tinerelu!

—„Taci, biată copilă!
„Nu-i plănge de milă
„Iubitului tĕu,
„Căci ferească sfăntul
„Să-ţi fie cuvĕntul
„Ḑisu intr'unu ceasu reu.

„Hai la mănăstire
„Ca să dămu de scire
„Pustnicului sfăntu,
„Să arḑă tămăe
„Ca să nu remăe
„Tătaru pe pămĕntu."—

Oastea 'nvingĕtoare
Au stinsu de la soare
Aprigul duşmanu.
Ea se 'ntoarce 'n munte,
Avĕndu chiar in frunte
Vechiu'i căpitanu.

Ear sermana fată
In zadar, vai! cată
Pe iubitul seu!
Elu in focu căḑuse,
După ce făcuse
Vitejii de zmeu!..

Din bětrâni se spune
Că sunt ceasuri bune
Şi că rele sunt.
Vai de-acei ş'acele
Care'n ceasuri rele
Dicu vre unu cuvěntu!

UCIGAŞUL FĂRĂ VOIE.

O temniţă adâncă imi e locuinţa: *)
Prin dese, prin negre zăbrele de feru
O rază perdută imi spune fiinţa
Cerescului soare, seninului ceru.

Şi frigul mĕ'ngheaţă; e umedu pămĕntul;
De ziduri, de lanţuri eu sunt ocolitu:
Aici suferinţa aşteaptă mormĕntul,
Căci legile lumei aşa au voitu.

*) Sujetul acestei poesii este o intĕmplare adevĕrată. Osânditul socotescu că trăesce âncă, şi nu e mai mult de patru ani de când s'a judecatu pricina la tribunaluri, unde elu mărturisindu fapta, căută a se desvinovăţi prin povestirea norocosului visu. Dar judecătorii temĕndu-se ca nu cum-va indurarea cătră acesta să insufle şi altora dorinţa de a visa, au aplicatu pravila care nu coprinde nimicu despre vise. Căci pravila criminală, după cum scimu, e âncă nedesevĕrşită. Gr. Al,

Adusu ca o crudă, silbatecă fiară,
L'a temniţi poartă nădejdea-am lăsatu,
Şi simţu chinuire atât mai amară
Cu cât a mea soartă eu n'amu meritatu.

O noapte fatală! o noapte cumplită!
Pe patu-mi de trudă dormeamu obositu,
Era despre diuă; soţia-mi iubită
Şepea lăngă mine... unu visu, visu cumplitu!

Vĕḑuiu: in bĕtrăne păduri depărtate
Părea că mĕ aflu; eram călătoru;
Dar calea perdusem; pe ramuri uscate
Cănta cucuveaoa cu glasu cobitoru.

Copacii in preajmă-mi părea că 'nviează,
Din toată tulpina unu gemetu eşeà,
Flămăndă, cumplită, vedeam că'mi urmează
O ceată turbată de lupi, ce urlà.

Şi eu fugeam iute, fugeam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sănge 'nchegatu
Silinţe'mi zadarnici punea 'mprotivire;
D'o rece sudoare eram inundatu.

Suflà unu vĕntu iute, şi luna 'ngrozită
In spaţiuri vecinici trecea alergĕndu,
Cu stinsele'i rase, cu faţa'i pălită
Intinse pustiuri abea luminăndu.

Apoi de o dată in nori se ascunse,
Şi lipsa ei dede cumplitul semnalu;
In spaima nespusă ce atunci mĕ pĕtrunse,
Vĕḑuiu trecĕndu moartea pe palidu'i calu.

Scheletu d'altă lume, cu forme cumplite,
Rinjindu către mine privea neclintitu:
In măna'i uscată, in unghi ascuţite
Ţinea o femee... Din capu'i sdrobitu

Muşcà căte o dată, muşcà cu turbare,
Şi creeri şi oase din gură'i cădea:
Uimitu remăsesem: la ori-ce mişcare
Părea că ea rupe din inima mea.

Dar ceata de fiare o vĕdu.. mĕ sosesce...
Ferbintea-'i suflare acum o simţiu...
Mĕ plecu, catu, şi măna'mi grea peatră 'ntălnesce,
Curagiu desnădejdea imi dă, şi... isbiiu...

Unu ţipetu s'aude:.. eu saiu in picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deşteptatu.
Soţia-mi lipsită d'a vieţi suflare
Zăcea... capu'i tĕnĕru era sfărămatu!

D'atunci ḑile multe, şi nopţi osăndite
Pe fruntea'mi trecură! eu nici am simţitu
A lor osebire; vedenii cumplite
Şi ţipetu-acela in veci m'a 'nsoţitu.

Resună elu seara, l'audu dimineaţa,
Precum in minutul prin crimă 'nsemnatu;
Şi eŭ trăescu încă! trăescu, căci viaţa,
Amară pedeapsă, in daru mi s'a datu.

Aci aşteptu vremea şi ḑiua dorită;
Să vĕdu dacă dreptul cerescu impĕratu
Privesce la fapta-mi ce este cumplită,
Sau numai la cugetu ce este curatu.

MARIOARA.

—„Dragul dulce-al vieței mele
        La oaste s'a dusu,
Şi de-atuncea, soare, stele,
        Toate au apusu!

Măna mea l'a lui plecare
        Calu-i a 'nfrěnatu,
Şi 'ntr'o dulce sărutare
        Inima mi-a datu.“

Astfel căntă Marioara
        Dup' al ei iubitu,
Şi pe faţă-i lăcrimioara
        Dulce a 'nfloritu.

Ansĕ eată că sosesce
Măndrul ei amoru,
Şi in noaptea ce domnesce
Spune al sĕu doru.

—„In cămpia săngeroasă
Fraţii mi-am lăsatu,
Şi la tine-a mea frumoasă
Eată c'am sburatu.

Căci, veḑi tu, o dulce nume,
Ăngeru ce iubescu!
Fără tine 'n astă lume
Nu potu să trăescu."

—„Ce ḑici tu, o neferice,
Măndrul meu iubitu!
Aşa dar eu nu-ţi voiu ḑice:
Bine ai venitu!

Dar de nu poţi fără mine
In lume-a trăi,
La batae eu cu tine,
Haide, voi veni!"

Amĕndoi pe cai s'aruncă
Şi prin noapte sboru,

Și trecĕndu prin verdea luncă
Cântă cu amoru:

„Dacă nu poți fără mine
In lume-a trăi,
Pentru țeară, eu cu tine
Dulce voiu muri.“

BANUL MĂRĂCINĂ.

I.

Sus la munte ninge, plouă,
La Craiova pică rouă
Din a nopţii ochi ceresci
Şi din ochii omenesci.
Dar ce plăngu Romănii oare?
Sufletul de ce ii doare?
Plăngu unu măndru frăţioru
Deslipitu de sinul lor.

Banul tĕnĕru Mărăcină,
Cărui Oltul se inchină,
De pe malu-i a plecatu
Pe-unu fugaru ne'ncălecatu;

A plecatu in lungă cale
Cu ceata slugilor sale
Şi cu cinci-ḑeci de voinici
Adunaţi toţi de pe-aici.

Ei păşescu peste hotare,
Trecu prin satele Maghiare,
Prin oraşele Nemţesci,
Prin ţeri lungi impĕrătesci,
Şi, in dragostea moşiei,
Ducu Vulturul'României
Care'n auru lucitoru
E cusutu pe steagul lor.

Tot pe-a Dunărei verḑi maluri
Unde umbra'i joacă 'n valuri,
Merge măndrul Craiovanu
Căte ḑile's intr'unu anu,
Şi ficiorii mi-lu urmează,
Şi fugarii lor nechează,
Şi străinii ce 'ntălnescu
Stau in cale de'i privescu.

Pasă ceata călătoare
Cănd pe noapte cănd pe soare.
Lungu e drumul, lungu şi greu!
Unde mergu aşa mereu?
Ei se ducu la vitejie,
Căci au tainica solie
De-a sădì in viitoru
Re'uvierea ţerei lor!

II.

Colo 'n ţermuri depărtate,
In a Franţiei cetate
Vechiul Luvru e deschisu
Poporimei din Paris,
Care-alergă să privească
Armia Cavalerească
Ce din zori s'a adunatu
Lăng' alu Regelui palatu.

Sala tronului e plină
De o magică lumină
Ce se varsă din seninu
Pe frumoase flori de crinu,
Şi pe dame strălucite
Tot in aurŭ invĕlite,
Şi pe nobili mult vestiţi
Tot cu feru acoperiţi.

Filipu Regele s'arată
Cu-a sa frunte 'ncoronată
Şi le ḑise: „Nobili fraţi!
„Scoateţi spada şi juraţi,

„Din a noastră dulce ţeară
„Duşmanul străinu să peară!“
Mii de glasuri strigu: „Jurămu
„Franţia s'o liberămu!“

Eată că in sala mare
Unu străinu de-odată pare,
Tĕnĕru, mândru, naltu, frumosu,
La ochire luminosu.
Elu spre tronu măreţu păşesce,
Lângă Rege se opresce,
Şi din gură ḑice-aşa:
„Să trăesci Măria ta!“

Toţi s'apropie degrabă.
—„Ce vroesci?“ Regele 'ntreabă.
—„Sunt Românu de la Carpaţi,
„Ş'aducu cinci-ḑeci de barbaţi,
„Ce sunt gata ca şi mine
„De-a murì toţi pentru tine,
„Apărându cu braţul lor
„Franţia ş'alu ei onoru!

„Ţeara mea cu blânde şoapte
„Mi-a ḑisu tainic intr'o noapte:
„Mergi, copile, inarmatu
„La apusul depărtatu.
„Mergi de varsă alu tĕu sânge
„Pentru Franţia ce plânge,
„Căci şi ea pe viitoru
„Mi-a venì in ajutoru.“

Uimitu Regele-atunci ḑice:
—„Bunu sositu la noi, voinice!
„Spune noue cine esci?
„In Carpaţi cum te numesci?—
—„Eu sunt Banul Mărăcină
„Cărui Oltul se inchină.—
—„Ţine spada mea in daru,
„Bravu Marcheze de Ronsar!“

DANIIL SIHASTRU.

Sub o ripă stearpă pe unu riu in spume,
Unde unu sihastru a fugitu de lume,
Cu vĕrsarea serii unu străinu sosì.
—*Stefan al Moldovei* vine a-ți vorbì!

—*Stefan al Moldovei*, Daniil ii spune,
Să aștepte afară! sunt in rugăciune.

—Bunule părinte! sunt rănitu și 'nvinsu;
Insuși a mea mumă astădi m'a respinsu!
Viu să-ți cer povață, dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d'astădi să se 'nchine?"

Daniil Sihastru domnului a disu:
—„Mĕ inșeală-audul ori eu am unu visu?

Capul ce se pleacă paloşul nu-l tae,
Dar cu umilinţă lanţu-l incovoae!
Ce e oare traiul, dacă e robitu?
Sërbătoare-n care nimeni n'a zimbitu?
Viaţa şi robia nu potu sta 'mpreună,
Nu e ~~tot~~ d'odată pace şi furtună.
Doamne! tu ai dreptul a schimba-n morměnturi
Pentru ne-atărnare oameni şi pămënturi;
Dar nu ai p'acela ca să-i umilesci!
Poţi ca să ii sfarămi; dar nu să-i robesci!
Dacă măna-ţi slabă sceptrul ţi-o apasă,
Altuia mai harnicu locul tĕu il lasă!
Căci mai bine este supusu lăudatu,
De căt cu ruşine domnu şi atărnatu!“

Dupre-aceste vorbe, Stefan strănge-oştire
Şi 'nvingĕndu păgănii, 'nalţă-o monastire.

GONDOLA.

Mergi la Lido, barcarolă!
Dicu doi juni ce-şi alegeau
O gondolă 'ntre gondole
Şi ridĕnd in ea săreau.

Ca o umbră uşurică
In lagună ea plutea,
Era neagră mititică
Ş'unu braţu tare o ducea.

Revărsa o lună plină
Peste dealuri dulci luciri,
Făcea brazde de lumină
A lopeţii dulci loviri.

Intinşi moale pe covoare
Beţi d'amoru se sărutau
Şi in vise răpitoare
Acei juni se legănau.

O divină melodie
De odată s'audì,
Şi in vorbe d'armonie
Vocea ei aşa vorbì;

„Să golimu, o al meu mire!
Să golimu cupa d'amoru,
Şi pe aripi de iubire
Să sburămu din noru in noru!

„Ca albina atěrnată
De o rosă, de unu crinu,
Soarta mea fuse legată
De-al teu rěu sau bunu destinu.

„Tot aşa şi a mea busă
E lipită de a ta,
Pentru tine eu sunt musă,
Pentru mine vei cântà.

„Intr'unu cântecu ne vomu duce
De la-apusu până la zori,
Iţi voiu face leagănu dulce
P'al meu sinu de albe flori.

„Iţi voiu face şi o mantă
D'al meu pĕru de abanosu,
Şi de scumpa ta amantă
Cerul chiar va fi gelosu.

„Spune, nu-e aşa iubite,
Că vomu fi prea fericiţi?
Şi că ḑile d'aurite
Vomu trăì nedespărţiţi?"

Ea cântarea nu sfârşise,
Când gondola şovăì—
„Ce faci scumpe?" fata ḑise
Şi ca ceara 'ngălbenì.

— Oh! voescu ca fericirea
Să o oprescu in al ei sboru,
Voiu să cautu nemurirea
Deşertându cupa d'amoru.

Noi asemene momente
Nu o să mai intâlnimu . . .
Ai să ḑicemu vieţei: du-te!
Şi in braţe să murimu.

GROZA.

Galbenu ca făclia de galbenă ceară
Ce aproape'i ardea,
Pe-o scăndură veche aruncatu afară,
De somnul celu vecinicu Groz' acum dormeà,
Ear după elu nime, nime nu plăngeà!

Poporu 'mprejuru'i tristu, cu 'nfiorare,
La elu se uità ;
Unii făceau cruce; alții, de mirare,
Cu măna la gură capul clătinà
Ș'incetu lăngă dĕnsul se șoptiau așa:

„Elu să fie Groza celu vestitu in țeară,
„Și'n sănge 'ncruntatu!

„Elu să fie Groza, celu ce ca o fiară,
„Fără nici o grijă de negrul pĕcatu,
„Au stinsu ḑile multe și lege-au calcatu!“

Unu moșneagu atunce, cu o barbă lungă,
La Groza mergĕndu,
Scoase doi bani neteḑi din vechia sa pungă,
Lăngă mortu ii puse, măna'i sărutăndu,
Mai făcù o cruce și ḑise plăngĕndu:

„Oameni buni! anu iarnă bordeiu-mi arsese,
„Și pe-unu geru cumplitu
„Nevasta-mi cu pruncii pe cămpu remăsese.
„N'aveamu nici de hrană, nici ţolu de 'nvĕlitu,
„Și nici o putere!.. eram prăpăditu!

„Nu asceptamu altă din mila cerească
„Decăt a murì,
„Când creștinul ista, Domnu-lu odihnească!
„Pe-unu calu albu ca iarna in dealu se ivì,
„Ș'aproape de mine calul își oprì.

„Nu plănge, imi ḑise, n'ai grijă Romăne,
„Fă peptu bărbătescu;

„Na, să-ţi cumperi haine şi casă şi păne....
„Şi de-atunci copii-mi ce-lu tot pomenescu,
„Oameni buni! de-atunce in tihnă trăescu."

Şi, sărutăndu mortul, bětrănul moşneagu
Oftâ şi se duse cu-alu seu vechiu toiagu;
Ear poporu 'n sgomotu strigâ, plinu de jale:
„Dumnedeu să ierte pěcatele sale!"

De vĕnzare in Iassi la Biuroul Tipografiei Societăţii Junimea, casele Bancei, in Bucuresci la librăria Socec & Comp:

Publicaţiunea cea mai nouă, emisă de Societatea „Junimea“ in Iuliu 1867:

MAIORESCU, Titu: POESIA RUMÂNĂ, cercetare critică, urmată de o alegere de poesii. 2 sfanţi (5 lei c. Iassi). Ediţiune de lucsu, 6 sfanţi (15 lei cursul Iassi).

Din publicaţiunile anterioare se află de vĕndare la aceleaşi locuri:

I. M. MELIC: ELEMENTE DE ARITMETICĂ. Ediţiune in usul scoalelor secundare. Preţul 8 lei.

PAICU, Pavel: F[illegible] E HISTORIAE SACRAE. Edit[illegible] in usul scoalelor, cu adnotaţiuni rumâne şi cu vocabularu latino-rumânu. Preţul $2^1/_2$ lei.

MAIORESCU, Titu: DESPRE SCRIEREA LIMBEI RUMÂNE. Preţul $^1/_2$ Icosaru.

SCHILLER: MOARTEA LUI WALLENSTEIN. Traducere rumână de E. M. Preţul 10 lei.

SCHAKESPEARE: MACBETH. Traducere rumână de P. P. Carp. Preţul 5 lei.

Să află sub presă:

PÜTZ, ISTORIA UNIVERSALĂ. Ediţiunea cea mare, traducere de Dr. I. Meşotă, profesoru la gimnasiul din Braşovu. Vol. I.

75/10618/VI.57.
50
ANTICARIAT
Lei 50
Digitized by Google